

VAI ARĪ KARAVĪRI VAR BŪT PESTĪTO KĀRTĀ.

1526.

Godājamam un cienījamam Asam fon Kramam, bruņiniekam, manam vēlīgajam kungam un draugam.

Žēlastība un miers Kristū, godājamais, cienījamais, mīļais draugs un kungs! Jūs pēdējā kūrfirsta braucienā uz Vitenbergu (1525.) ar mums runājāt par karavīru kārtu, un sarunas laikā tika aizrādīts uz dažādām lietām, kuras attiecas uz sirdsapziņu – pēc tam jūs un vairāki citi no manis par šo tēmu esat lūguši rakstisku, publisku pamācību, tāpēc ka daudz ir ļaužu, kas žēlojas par šo karavīra kārtu un dzīvi, daži dzīvo šaubās, bet daži ir tik pārdroši, ka vairs liekas ne zinīs par Dievu un palaiž vējā gan savu dvēseli, gan sirdsapziņu. Arī es pats esmu dzirdējis, ka šādi zeļļi saka: ja viņiem par to būtu jādomā, viņi nekad neietu karā. Gluži kā karošana būtu tik branga lieta, ka kara draudu gadījumā nebūtu jādomā par Dievu un dvēseli - tieši nāves bailēs un briesmās par to ir jādomā visvairāk.

Lai nu (cik tas atkarīgs no mums) mūsu vārgajām, bažīgajām un šaubīgajām sirdsapziņām tiktu dots padoms un negantnieki dabūtu labu pamācību, es esmu piekritis Jūsu lūgumam un apsolījis šo rakstu. Tas, kas dodas karā ar skaidru, modru sirdsapziņu, spēj arī labi karot – jo tur, kur ir skaidra sirdsapziņa, tur ir arī liela dūša un drosmīga sirds, tur arī dūre ir jo varenāka, zirgs un karavīrs- spirtgāki un viss sokas labāk, un tuvina uzvaru, kuru galu galā Dievs arī dod.

Turpretim, ja sirdsapziņa ir bažīga un nedroša, tad arī sirds nevar būt īsti drosmīga. Jo nav iespējams, ka ļauna sirdsapziņa nepadara cilvēku bažīgu un bailīgu, kā Mozus saka saviem jūdiem (5. Moz. 28:25): ja tu esi nepaklausīgs, tad Dievs tev dos bažīgu sirdi, un “pa vienu ceļu tu pret viņiem iziesi, bet pa septiņiem ceļiem tu no viņiem bēgsi” un tev cīņā nebūs nekādas veiksmes. Tā, ka zirgs un jātnieks ir slinki un neizveicīgi, nekādi nodomi neizdodas un galu galā noved pie bojā ejas.

Bet karavīriem, kuriem pulkā ir rupja, bezdievīga sirdsapziņa un kurus dēvē par pārdrošniekiem un nebēdniekiem, tiem viss vienalga - viņi vai nu uzvar vai zaudē. Jo, kā klājas tiem, kuriem ir laba vai ļauna sirdsapziņa, tāpat klājas arī šiem mežonīgajiem lopiem, tāpēc ka arī viņi atrodas šajā pulkā. Un tieši viņu dēļ Dievs nedos uzvaru, jo viņi ir kā čaumalas un nevis īstais karapulka kodols. Tā es ar Dieva žēlastību nu sūtu Jums šo savu pamācību, ar kuru Jūs un citi, kas labprāt gribētu veiksmīgi karot, nezaudētu arī Dieva labvēlību un mūžīgo dzīvību, prastu sagatavoties un viens otru pamācīt. Lai Dieva žēlastība ir ar jums, āmen.

-----
1. Pirmkārt, ir jāizšķir, ka amats un persona, darbs un darītājs, ir divas dažādas lietas - jo amats vai darbs pats par sevi var būt labs un taisns, bet tas kļūst ļauns un netaisns, ja laba un taisna nav persona vai darītājs. Tiesneša amats ir vērtīgs un dievišķs amats, vai viņš tiesā ar muti vai ar roku (šādu tiesnesi dēvē par bendi). Bet kad to dara cilvēks, kam tas nav pavēlēts, vai arī tāds, kuram gan pavēle ir, bet viņš to izdara naudas un pašlabuma dēļ, tad tas jau vairs nav ne taisni, ne labi. Arī laulību kārtā ir vērtīga un dievišķa, bet tajā vēl ir dažs labs krāpnieks un blēdis. Tā tas ir arī ar karavīra kārtu, amatu vai darbu - pats par sevi tas ir taisns un dievišķs. Bet tālāk ir jāievēro, lai tāda būtu arī šeit piederīgā un nepieciešamā persona - kā mēs to turpmāk dzirdēsim.

2. Otrkārt, šoreiz es nerunāju par to taisnību, kura cilvēku padara dievbijīgu Dieva priekšā. Jo to dara tikai ticība uz Jēzu Kristu, tā ir dāvāta un dota bez jebkādiem mūsu darbiem un nopelniem, no tīras Dieva žēlastības, kā es to citkārt esmu tik bieži rakstījis un mācījis. Es šeit runāju par ārējo, pasaulīgo taisnību, kas meklējama amatos

un darbos, īsāk sakot, es šeit runāju par to, vai kristīgā ticība, caur kuru mēs Dieva priekšā tiekam pielīdzināti dievbijīgajiem, varētu arī paciest, ka es esmu karavīrs, karoju, nokauju un duru, laupu un dedzinu, kā to dara ienaidniekam karagaitās pēc kara likumiem; vai šāds darbs arī ir grēks vai netaisnība, par kuru ir jābažijas Dieva priekšā; un arī - varbūt kristietim nevajadzētu darīt nevienu no šiem darbiem, bet darīt tikai labu, vienīgi mīlēt, nevienu nenokaut un neievainot? To es dēvēju par amatu vai darbu, kas, būdams dievišķs un taisns, tomēr var kļūt ļauns un netaisns, ja netaisna un ļauna ir pati persona.

3. Treškārt, es šeit neesmu arī iecerējis gari rakstīt par karavīra amatu vai darbu - cik taisns un dievišķs tas ir pats par sevi, tāpēc ka par to es esmu bagātīgi rakstījis darbā "Par pasaulīgo varu". Jo es gandrīz vai varētu lepoties, ka kopš apustuļu laikiem pasaulīgais zobens un vara nekad nav tik skaidri aprakstīti un spoži cildināti, kā manos rakstos - to nākas atzīt arī mani ienaidniekiem! Par to tomēr es esmu nopelnījis godpilno pateicību, ka mana mācība esot dumpinieciska un es esmu nolamāts un nolādēts tāpat kā tie, kas pretojas valdībai - par to lai slava Dievam! Jo, tā kā zobens ir Dieva nolikts, lai sodītu ļaundarus, aizstāvētu dievbijīgos un uzturētu mieru (Rom. 13: 1; 1.Pēt. 3:14), tad līdz ar to ir pietiekami vareni pierādīts, ka karošana un nokaušana, tas, ko sevī ietver karagaitas un kara likumi, arī ir Dieva iestādīts. Kas gan cits ir karš kā netaisnības un ļaunuma sodīšana? Karo taču tādēļ, lai iemantotu mieru un paklausību!

4. Kaut nu arī nešķiet, ka kaušana un laupīšana ir mīlestības darbs, un kāds vientiesis domā, ka tas nav kristīgs darbs un kristietim neklājas to darīt: tad patiesībā tas tomēr arī ir mīlestības darbs. Tāpat kā labam ārstam ļaunas sērgas gadījumā nākas nocirst vai kaitēt rokai, kājai, ausij vai acij, lai tādējādi glābtu visu miesu: kad redz nocirsto locekli, šķiet, ka viņš ir briesmīgs, nežēlīgs cilvēks; bet kad uzlūko visu miesu, kuru viņš līdz ar to grib izglābt, tad patiesībā atklājas, ka viņš ir krietns, uzticams cilvēks un, cik no viņa paša atkarīgs, dara labu, kristīgu darbu. Tā arī, uzlūkojot karavīra amatu, kā tas soda ļaundarus, nokauj netaisnos un rada tādu postu, tas šķiet pilnīgi nekristīgs darbs un katrā ziņā paveikts pret kristīgo mīlestību; bet, redzot, kā tas aizsargā dievbijīgos ļaudis, sievas un bērnus, māju un sētu, mantu un godu, līdz ar to uzturot un saglabājot mieru,- tad atklājas, cik vērtīgs un dievišķs ir šis darbs - tas arī nocērt "kāju vai roku", lai neietu bojā "visa miesa". Jo, ja zobens nepretotos un neuzturētu mieru, tad visam, kas ir pasaulē, vajadzētu iet bojā nemieros. Tādēļ šāds karš nav nekas cits kā neliels, īslaicīgs nemiers, kas novērš mūžīgo, neizmērojamo nemieru. Tā ir maza nelaime, kas novērš lielu nelaimi.

5. Daudzi raksta un runā, kādas lielas mocības ir karš - tas viss ir tiesa. Bet līdzās tam vajadzētu uzlūkot, cik daudzkārt lielākas mocības ir tās, kas tiek novērstas ar šo karu. Jā, ja ļaudis būtu dievbijīgi un labprāt uzturētu mieru, tad karošana būtu lielākās mocības zemes virsū. Bet, ja tu apdomā, ka pasaule ir ļauna, ļaudis negrib uzturēt mieru, laupa, zog, nonāvē, apkauno sievas un bērnus, atņem godu un mantu? Šādu vispārēju pasaules nemieru, kura priekšā nevarētu pastāvēt neviens cilvēks, ir jānovērš mazam nemieram, kuru dēvē par karu vai zobenu. Tādēļ arī Dievs zobenu tik augstu godā, dēvējot to par savu paša kārtību, Viņš negrib, lai kāds teiktu vai iedomātos, ka to ir izdomājuši vai iedibinājuši cilvēki. Jo līdz ar to arī roka, kas vada šo zobenu un nokauj, vairs nav cilvēka roka, bet gan Dieva roka, un nevis cilvēks, bet Dievs pakar, nobendē, nocērt galvu, nokauj un karo - tie visi ir Viņa darbi un Viņa sodi. Kopumā, karavīra amatā nav jālūkojas uz to, kā viņš nokauj, dedzina, cērt un sagūsta - tā dara naivās, vientiesīgās bērna acis, kuras ārsta darbā redz tikai rokas vai kājas nociršanu, bet neredz vai neielāgo, ka tas tiek darīts, lai glābtu visu miesu. Tā arī kara vai zobena amatu ir jāuzlūko ar vīrišķīgām acīm: kāpēc tas nokauj un dara

briesmu darbus, tad pierādīsies, ka pats par sevi tas ir dievišķs amats, kas pasaulei tikpat nepieciešams un noderīgs kā ēšana un dzeršana.

6. Bet tas, ka daži šo amatu izmanto nelietīgi, sit un nokauj bez kādas vajadzības, aiz tīras pārdrošības,- tā nav amata, bet gan personas vaina. Jo kur jel ir kaut viens amats, darbs vai kāda cita lieta, kuru pārdrošie, ļaunie ļaudis neizmanto nelietīgi? Viņi ir gluži kā neprātīgi ārsti, kas gribētu bez vajadzības nocirst cilvēkam roku savas pārdrošības dēļ. Jā, tieši šādi ļaudis rada vispārēju nemieru, kuram vajag pretoties ar taisnīgu karu un zobenu, un piespiest viņus dzīvot mierā. Tā arī tas visādā veidā notiek un ir noticis, ka nokauti tiek tie, kas bez vajadzības uzsāk karu. Jo galu galā viņi tomēr nespēj izvairīties no Dieva soda, tas ir, Viņa zobena, beigu beigās Viņš tos atrod un viņiem trāpa - kā tas tagad ir noticis arī ar dumpīgajiem zemniekiem. (1525.)

7. Lai to apstiprinātu, mūsu lielākais sludinātājs un skolotājs pēc Kristus ir Jānis Kristītājs (Lk.3:14) kas, kad pie viņa nāca karavīri un jautāja, ko lai viņi dara, nenolādēja viņu amatu, neaicināja arī to pamest, bet gan drīzāk to apstiprināja un teica: "Neaplaupait nevienu, un neizspiediet nevienam naudu un esiet mierā ar savu algu." Ar šiem vārdiem viņš ir uzteicis karavīrus pašus par sevi, bet tomēr nav pielāvis, bet gan aizliedzis amata nelietīgu izmantošanu. Jo nelietīgs pielietojums neattiecas uz amatu, bet gan uz pašu personu. Tā arī Kristus, kad Viņš stāvēja Pilāta priekšā, atzina, ka karot nebūt nav netaisni, sacīdams (Jņ.18: 36): "Ja mana valstība būtu no šīs pasaules, mani sulaiņi cīnītos par to, lai Es nekristu jūdu rokās."

8. Te iederas arī visi senie karastāsti no Vecās Derības par Ābrahāmu, Mozu, Jozuu, soģiem, Samuēlu, Dāvidu un visiem ķēniņiem Israēla tautā. Ja karošana vai kara amats pats par sevi būtu netaisns vai Dievam netīkams, tad mums vajadzētu nolādēt Ābrahāmu, Mozu, Jozuu, Dāvidu un visus citus svētos tēvus, ķēniņus un valdniekus, kas šajā amatā arī ir kalpojuši Dievam un šis darbs ir augsti uzteikts Rakstos. Tas viss ir labi zināms visiem, kas kaut nedaudz ir lasījuši Svētos Rakstus - tādēļ šeit nav nepieciešams to tālāk pierādīt.

9. Varbūt kāds šeit gribētu iebilst, ka ar svētajiem tēviem ir pavisam cita lieta, it kā Dievs caur savu izvēli un vārdu viņus būtu izdalījis no citiem pagāniem un aicinājis karot, tāpēc viņu piemērs nav pietiekams kristietim Jaunajā Derībā, jo viņiem ir Dieva pavēle un viņi karo dievišķā paklausībā, bet mums nav nekādas pavēles karot, bet gan drīzāk paciest un visam ļaut iet savu gaitu. Uz to pietiekami skaidri ir atbildējuši Sv. Pēteris un Sv. Pāvils, kuri abi lika ļaudīm būt paklausīgiem cilvēciskajai kārtībai un pasaulīgās varas likumiem arī Jaunajā Derībā. Un, kā mēs esam dzirdējuši iepriekš, Jānis Kristītājs kā kristīgs skolotājs, kristīgi pamāca karavīrus, tomēr liek tiem palikt karavīriem ar nosacījumu, lai viņi savu amatu nelietīgi neizmanto, nevienam nedarītu pāri vai nebūtu varmācīgi, bet gan apmierinātos ar savu algu. Tādējādi arī Jaunajā Derībā zobens ir apstiprināts ar Dieva vārdu un pavēli, karavīri to lieto pareizi un karo paklausībā, kalpojot arī Dievam un būdami paklausīgi Viņa vārdam.

10. Un, padomā pats - ja piekristu tam, ka karošana pati par sevi ir netaisna, tad mums nāktos piekrist arī visam turpmākajam un atzīt to par netaisnu. Jo, ja zobens karā būtu netaisns, tad netaisni būtu arī tas, ka tiek sodīti ļaundari un uzturēts miers. Un, īsāk sakot, visi karavīru darbi būtu netaisni. Jo kas gan cits ir taisnīgs karš kā ļaundaru sodīšana un miera uzturēšana? Ja soda kādu zagli, slepkavu vai laulības pārkāpēju, tas ir sods atsevišķiem ļaundariem. Bet taisnīgā karā reizē soda veselu pulku ļaundaru, kas izdarījuši tik lielu postu, cik liels ir viņu pulks. Ja nu viens zobena darbs ir labs un taisns, tad labi un taisni ir arī visi pārējie,- tas taču ir zobens un nevis lapsas aste un to dēvē par Dieva dusmību (Rom. 13: 4).

11. Ja kāds iebilst, ka kristiešiem nav pavēlēts karot, un ar šiem piemēriem nepietiek, jo Kristus māca, lai cilvēki nestātos pretī ļaunumam, bet gan visu paciestu – uz to es esmu pietiekami atbildējis rakstā par pasaulīgo varu. Jo, bez šaubām, kristieši nekaro, viņu starpā nav pasaulīgās varas, viņu pārvalde ir garīgā pārvalde un garā viņi ir pakļauti tikai Kristum. Tomēr ar miesu un mantu viņi ir pakļauti pasaulīgajai varai un viņu pienākums ir būt paklausīgiem. Ja nu pasaulīgā vara aicina viņus doties karā, viņiem vajag karot un ir jākaro aiz paklausības, nevis kā kristiešiem, bet kā pasaulīgās sabiedrības locekļiem, padotiem, paklausīgiem ļaudīm pēc miesas un laicīgās mantas. Tāpēc, kad viņi karo, viņi to nedara nedz sevis, nedz arī jūsu dēļ, bet gan kalpojot un paklausot valdībai, kuras pakļautībā viņi atrodas, kā Sv. Pāvils raksta Titam (Tit. 3:1.): “Atgādini viņiem, lai padodas un paklausa valdībām un varām.” Par to tu tālāk vari lasīt rakstā par pasaulīgo varu.

12. Jo kopumā, zobena amats pats par sevi ir taisna un dievišķa, noderīga kārtība, Dievs negrib, lai to noniecinātu, bet gan, lai no tā būtos, godātu un klausītu to, vai, pretējā gadījumā, tas tiks atriebts, kā saka Sv. Pāvils (Rom. 13:4). Jo Dievs cilvēku vidū ir iedibinājis divējādas pārvaldes. Viena ir garīga, caur Viņa vārdu un bez zobena,- ar to cilvēki kļūst dievbijīgi un taisnoti, ar šo taisnību viņi iemanto mūžīgo dzīvību: šādu taisnību Dievs piemēro caur savu vārdu, un to Viņš ir pavēlējis darīt sludinātājiem. Otra ir pasaulīgā pārvalde ar zobenu, lai tie, kas caur Dieva vārdu negrib kļūt dievbijīgi un taisnoti mūžīgajai dzīvībai, tomēr ar šādu pasaulīgo pārvaldi tiktu piespiesti būt dievbijīgiem un taisniem pasaules priekšā - šādu taisnību Dievs piemēro caur zobenu. Un, kaut arī Viņš šo taisnību negrib atalgot ar mūžīgo dzīvību, tad Viņš tomēr grib, lai šī taisnība pastāvētu, lai cilvēku starpā tiktu uzturēts miers, un atlīdzina to ar laicīgajiem labumiem. Jo pasaulīgajai varai Dievs tik daudz labumu, goda un varas dod tādēļ, lai tā taisnīgi pārvaldītu pasauli, kalpotu Viņam un piemērotu šādu pasaulīgo taisnību. Tā Dievs pats ir gan garīgās, gan miesīgās taisnības iedibinātājs, kungs, mācītājs, prasītājs un atlīdzinātājs, tur nav nekādas cilvēciskas kārtības, nedz arī varas, tā ir tikai dievišķa lieta.

13. Tā kā nu par amatu un kārtu pašiem par sevi nav nekādu šaubu, ka tā visa ir taisna un dievišķa lieta, parunāsim tagad par šai kārtai piederīgām personām un šī amata pielietojumu. Jo te vissvarīgākais ir zināt, kam un kā šo kārtu pielietot. Un te izrādās, ka, nosakot noteiktus likumus un tiesības, ir tik daudz gadījumu un izņēmumu, ka ir ļoti grūti vai arī neiespējami visu tik noteikti un droši apkopot. Tā arī notiek ar visiem likumiem - tos nekad nevar radīt tik noteiktus un stingrus, lai nebūtu gadījumu, kuri kļūst par izņēmumu. Un nepieļaut šos izņēmumus, bet burtiski sekot likumam būtu vislielākā netaisnība, kā saka pagāns Terencijs: stingrākais likums ir vislielākā netaisnība. Un arī Salamans savās pamācībās māca, ka tiesnesim nevajag būt nedz pārāk taisnam, nedz arī pārgudram.

14. Es minēšu vienu piemēru: nesen notikušajā zemnieku dumpī (1525.) visādā ziņā atradās daži ļaudis, kas tajā tika ierauti pret pašu gribu, it īpaši pārtikušie ļaudis. Jo bagātājiem šis dumpis bija “noderīgs” tikpat daudz kā valdībai, un taisnīgi ir jāpieņem, ka nevienam bagātājam šis dumpis nav bijis sirdij tuvs. Tādējādi daži bija spiesti iet līdz dumpiniekiem bez pašu gribas un nodoma. Daži arī ir padevušies šādai piespiešanai, cerībā pretoties trakajam pūlim un ar labu padomu iespējami kavēt viņu ļaunos nodomus. Viņi darīja to valdības labā un arī paši savā labā. Daži arī tika ierauti šajā apgrēcībā ar savu virskungu atļauju, kuriem viņi iepriekš to bija prasījuši. Visu to nav iespējams uzskaitīt, jo neviens nevar iedomāties visus gadījumus, nedz arī ietvert tos attiecīgos likumos.

15. Nu, tad šeit ir likums, kas saka: visi dumpinieki ir pelnīši nāves sodu un šie trīs minētie pārkāpēji ir atradušies dumpīgā pūļa vidū. Ko viņiem darīt? Vai šeit

nederētu kāds izņēmums un stingrajam, nelokāmajam likumam vajadzētu spriest par visiem vienādi? Tad šiem minētajiem ļaudīm ir jāmirst tāpat kā visiem citiem, kuru ļauno darbu ir virzījusi noziedzīga sirds un griba, turpretim šiem minētajiem ļaudīm pret valdību sirds un griba ir bijusi nevainīga? Tā arī dažs labs ir izturējies pret mūsu junkuriņiem, īpaši bagātajiem, cerībā kaut ko viņiem nodirāt, ja vien ir bijis iespējams viņiem pārnest: tu esi bijis pūļa vidū, tu esi pagalam! Tā daudziem ļaudīm ir izdarīts pāri un ir izlietas nevainīgas asinis, daudzi ir padarīti par atraitnēm un bāreņiem, turklāt viņiem ir atņemta manta. Tomēr šie “soģi” it kā nāk no muižnieku dzimuma, jā, bez šaubām, no muižnieku dzimuma. Bet viņi ir mēsli ar visu savu muižnieku dzimumu un no viņiem nav nekāda labuma. Tā arī tagadējie “soģi” varētu nākt no muižniekiem. Mēs, vācieši, esam un paliekam vācieši, tas ir, cūkas un nesaprātīgi mežoņi.

16. Es nu saku tā: šajos iepriekš minētajos trijos piemēros likumam jāpiekāpjas un jāvalda ir taisnīgumam. Jo likums saka sausi: dumpis ir sodāms ar nāvi kā *Crimen laesae Majestatis* (majestātes aizskaršana), kā grēks pret valdību. Bet taisnīgums saka tā: jā, cienījamais likum, ir tā, kā tu saki, bet var notikt tā, ka divi cilvēki izdara vienu un to pašu darbu, bet ar dažādu sirdi un domām. Tā Jūda skūpstīja dārzā Kungu Kristu (Mt. 26:49), kas ārēji ir labs paradums, bet viņa sirds bija ļauna, un ar šo labo darbu, kuru Kristus un Viņa mācekļi pielietoja savā starpā no labas sirds, viņš nodeva savu Kungu. Savukārt Pēteris apsēdās ar Annas kalpiem pie uguns un sildījās kopā ar bezdievjiem (Lk. 22:55.) - tas it kā nebija labi darīts. Ja nu šeit viss notiktu stingri pēc likuma, tad Jūda būtu dievbijīgs vīrs un Pēteris – īstākais blēdis. Bet Jūdas sirds bija ļauna, turpretim Pētera sirds bija laba, tādēļ likumam šeit ir jāpiekāpjas taisnīguma priekšā.

17. Tādējādi tos ļaudis, kas dumpinieku vidū ir atradušies ar labiem nodomiem, [elementārs] taisnīgums nevien atbrīvo, bet arī uzskata viņus par dubultas žēlastības cienīgiem. Jo viņi ir gluži kā dievbijīgais Hušajs no Arkas, kurš padevās dumpīgajam Absalomam un izturējās ļoti paklausīgi pēc Dāvida pavēles tādēļ, lai palīdzētu Dāvidam un pretotos Absalomam, kā tas arī jauki aprakstīts (2. Sam. 15:32; 16:16). Šķietami arī Hušajs bija dumpinieks līdz ar Absalomu pret Dāvidu (2. Sam. 17:5), bet viņš ieguva lielu slavu un godu Dieva un pasaules priekšā uz mūžiem. Ja nu Dāvids šo Hušaju būtu licis tiesāt kā dumpinieku, tas būtu bijis tieši tikpat “uzteicams” darbs, ko tagad mūsu firsti un junkuriņi dara ar nevainīgiem, jā, labi kalpojušiem ļaudīm.

18. Šādu tikumu vai gudrību, kas spēj un kam ir jāspēj locīt vai mērīt stingro likumu gadījumos, kad labi vai ļauni darbi tiek iztiesāti, ņemot vērā atšķirīgus nodomus un sirds nolūks, grieķiski dēvē par ....., latīniski *aequitas*, - es to dēvēju par taisnīgumu. Tā kā likumam jābūt stingram un izteiktam vienkāršos, sausos, īsos vārdos, tas nevar ietvert sevī visus negadījumus un šķēršļus. Tādēļ tiesnešiem un kungiem šeit ir jābūt gudriem un dievbijīgiem, un taisnīgums jāmēra, vadoties pēc saprāta, un vajadzības gadījumā jāaptur likuma darbība. Tā, piemēram, kad saimnieks savai saimei nosaka, kas viņiem jādara šo vai citu dienu - te ir likums, un kurš to nedara vai nepilda, tam jāizcieš savs sods. Ja nu kāds no saimes ir slims vai kā citādi tiek kavēts bez paša vainas, tad šeit likuma spēks beidzas - un tas gan būtu pilnīgi traks saimnieks, kas savu kalpu šādas “nepaklausības” dēļ gribētu sodīt. Tā visiem likumiem, kas attiecas uz darbiem, ir jābūt pakļautiem un tos vajag pakļaut taisnīgumam kā noteicējam dažādo, neskaitāmo un neskaidro gadījumu dēļ, kuri var notikt un kurus neviens iepriekš nespēj paredzēt.

19. To pašu mēs sakām arī par kara likumu vai karošanas amata pielietojumu attiecībā uz personu: pirmkārt, karam ir trīs veidi: kā, piemēram, viens līdzīgs karo

pret otru līdzīgu, tas ir, neviena no abām personām nav zvērējusi otrai uzticību vai arī nav otrai padota, kaut arī viena persona nav tik liela un varena kā otra; tāpat arī augstākā persona var karot pret zemāko personu un otrādi - zemākā persona var karot pret augstāko. Nu, vispirms ķersimies pie trešā gadījuma! Te ir likums, kas nosaka: nevienam nebūs cīnīties vai karot pret savu priekšnieku, jo viņa pienākums ir izrādīt valdībai paklausību, godu un bijību (Rom. 13:1). Kas vicina cirvi sev virs galvas, tam skaidas iebirst acīs un, kā saka Salamans (Sal. pam. 26: 27): "...kas veļ kalnup akmeni, tam tas atpakaļiski uzviesies virsū." Tas, īsumā, ir likums pats par sevi, pats Dievs to ir iestādījis un cilvēki to ir pieņēmuši. Jo cilvēks nevar reizē būt paklausīgs un nepaciest savu kungu.

20. Bet mēs esam teikuši, ka taisnīgumam ir jābūt likuma izšķirējam un, ja to prasa gadījums, tad likumam ir jābūt elastīgam, tādēļ šeit prasās jautājums: vai varētu būt taisnīgi, tas ir, vai īpašā izņēmuma gadījumā, pretēji šim likumam, cilvēks varētu būt nepaklausīgs valdībai un pret to cīnīties, to gāzt vai sagūstīt? Jo mūsos, cilvēkos, mīt netikums, kuru dēvē par *Fraus*, tas ir, viltu vai viltību. Ja šī viltība dzird, ka taisnīgums stāv pāri likumam, kā ir sacīts, tad tā pilnībā nostājas pret likumiem, meklē un gudro dienu un nakti, kā ar taisnīguma vārdu un izskatu "nonākt tirgū un sevi pārdot",- līdz ar to likums tiktu iznīcināts un viltība būtu tā mīļā sirsniņa, kas visu ir labi paveikusi. Tādēļ ir radies sakāmvārds: *Inventa lege inventa est fraus legis*: kad likums sāk svārstīties, tūlīt ierodas arī jumprava *Fraus*.

21. Pagāni, nekā nezinādami par Dievu, nav arī atzinuši, ka pasaulīgā pārvalde ir Dieva kārtība, bet uzskatījuši to par cilvēcisku laimi un darbu, droši ķērušies tai klāt un izturējušies ne vien taisnīgi, bet arī slavējami, gāzuši nederīgu, ļaunu valdību, to nokāvuši un padzinuši. Tādēļ arī grieķi ir apsolījuši dārgakmeņus un dāvanas *Tyrannicidis*, tas ir, tiem, kas ir nodūruši un nobendējuši kādu tirānu. Tam savā ķeizarvalstī brangi ir sekojuši romieši un lielāko daļu savu ķeizaru nonāvējuši paši, tā ka šajā slavējamajā ķeizarvalstī gandrīz vai nevienu ķeizaru nekad nav nonāvējuši ienaidnieki, un retajam no viņiem ļāva nomirt pašam savā gultā un dabiskā nāvē. Israēla un Jūdas tauta arī līdzīgi ir tā nokāvuši un nobendējuši dažus savus ķēniņus.

22. Bet mums nepietiek ar šādiem piemēriem. Jo mūs šeit neuztrauc, ko ir darījuši pagāni vai jūdi, bet gan - kas ir darīts pareizi un taisnīgi- ne tikai garā, Dieva priekšā, bet arī pasaulīgās pārvaldes dievišķajā, ārējā kārtībā. Kaut arī vēl šodien vai rīt kāda tauta saņemtos un gāztu vai nokautu savu kungu,- nu, ko, tas būtu noticis, kungiem vajag rēķināties ar to, ka Dievs tā nolems. Bet no tā vēl neizriet, ka tas būtu darīts pareizi un taisnīgi. Es vēl neesmu saskāries ne ar vienu šādu gadījumu, kad tas būtu noticis taisnīgi, arī tagad es nevaru tādu iedomāties. Zemnieki dumpī aizbildinājās ar to, ka kungi negribot viņiem ļaut sludināt Evaņģēliju un dirājot nabaga ļaudis, tāpēc kungus vajadzētu gāzt. Bet es esmu atbildējis šādi: kaut arī kungi rīkotos netaisni, tādēļ viņus gāzt nebūtu ne taisnīgi, ne pareizi, drīzāk tas būtu darīts netaisni, tas nozīmē,- būt nepaklausīgam un sagraut Dieva kārtību, kas taču nav mūsu kārtība! Netaisnība ir jāpacieš, un, ja kāds firsts vai kungs negrib paciest Evaņģēliju, tad jādodas uz citu firsta zemi, kur Evaņģēlijs tiek sludināts, kā saka Kristus (Mt. 10:23.): "Bet kad tie jūs vajā šinī pilsētā, tad bēdziet uz citu."

23. Visādā ziņā būtu taisnīgi gāzt un noraidīt kādu firstu, ķēniņu vai kungu, ja tas kļūtu ārprātīgs. Jo viņš nu nav turpmāk vairs uzskatāms par cilvēku, tā kā ir zaudējis saprātu. Jā, tu saki, negants tirāns, bez šaubām, arī ir ārprātīgs vai uzskatāms par vēl ļaunāku nekā ārprātīgais, jo viņš izdara daudz vairāk posta. Te nav jāsteidzas atbildēt. Jo šādi vārdi skan vareni un tie grib piespiest uz taisnīgu rīcību. Bet es tomēr izsaku savu viedokli: tirāns un ārprātīgais – tas nav viens un tas pats. Jo ārprātīgais nespēj nekā saprātīga izdarīt, tur arī nav nekādas cerības, prāta gaisma ir zudusi. Bet

tirāns tomēr spēj izdarīt daudz, ja viņš zina, ka rīkojas netaisni un viņam vēl ir saglabājusies sirdsapziņa, un ir arī cerība, ka viņš varētu laboties, ļaut sev ko ieteikt, pamācīt un kaut kam paklausīt,- tas viss nav iespējams ar ārprātīgo, kas ir kā blukis vai akmens. Turklāt tas izraisītu ārkārtīgi ļaunas sekas - ja tiktu attaisnota tirāna nokaušana vai padzīšana, tas tūlī plaši ieviestos praksē un rezultātā izveidotos pārdrošība, ka par tirāniem lamātu tos, kas nav tirāni un nokautu visus, kas vien pūlim ienāk prātā. To labi parāda romiešu vēsturnieki, ka pūlis dažu labu ķeizaru nokāva tikai tāpēc, ka viņš tiem nepatika vai nedarīja viņiem pa prātam, ļāva viņiem būt par kungiem, uzskatīja sevi par viņu pakalpiņu, kā tas notika Galbam, Pertinaksam, Gordiānam, Aleksandram un vairākiem citiem.

24. Pūlim nedrīkst ļaut vaļu, citādi tas paliek neprātīgs, un taisnīgāk šādos gadījumos ir tam par desmit oļektīm kaut ko atņemt nekā rokas, jā, pirksta platumā ko iedot! Un ir labāk, ka tirāns pūlim simtreiz izdara pāri nekā pūlis vienreiz izdara pāri tirānam. Ja netaisnība ir neizbēgama, tad labāk ir ciest no valdības nekā valdībai ciest no tās padotajiem. Jo pūlis nezina mēru, un katrā pūļa pārstāvī mīt vairāk nekā pieci tirāni. Labāk tādēļ ir ciest netaisnību no viena tirāna, tas ir, valdības, nekā no neskaitāmiem tirāniem, tas ir, no pūļa.

25. Runā, ka arī šveicieši kādreiz ir nokāvuši savus virskungus un paši sevi atbrīvojuši. Un arī dāņi nesen patrieca savu ķēniņu. Abi aizbildinājās ar nepanesamo tirāniju, kuru nācās ciest pavalstniekiem. Bet es iepriekš esmu sacījis, ka šeit nerunāju par to, ko dara vai ir darījuši pagāni, nedz arī par to, ko varētu salīdzināt ar iepriekš minētajiem piemēriem un gadījumiem. Es runāju par to, kas ir jādara un ko var izdarīt ar tīru sirdsapziņu, lai būtu skaidrs, ka šāds darbs pats par sevi nav netaisns Dieva priekšā. Jo es visnotaļ labi zinu, esmu arī lasījis ne mazums stāstu par to, cik bieži padotie ir nokāvuši vai padzinuši savu valdību, to ir darījuši jūdi, grieķi un romieši, Dievs ir ļāvis tam notikt un dumpībai pieņemties spēkā. Bet beigu beigās trakais pūlis allaž ir iesēdies mēslos. Jo jūdus galu galā pakļāva un izpostīja asīrieši, grieķus - ķēniņš Filips, romiešus - goti un langobardi. Arī šveicieši par savu ģeķību ir dārgi samaksājuši ar izlietām asinīm un maksā par to vēl joprojām – ar ko tas viss beigsies, to var viegli paredzēt. Arī dāņi vēl nav tikuši cauri sveikā! Bet es redzu, ka pastāv tikai tādas valstis, kurās valdība tiek turēta godā, kā, piemēram, persiešiem, tatāriem un daudzām tamlīdzīgām tautām, kuras ne vien ir pastāvējušas pirms romiešiem un palikušas pie savas varas, bet arī sagrāvušas pašus romiešus un arī daudzas citas zemes.

26. Es pamatojos uz to, ka Dievs saka (Rom. 12:19): “Man pieder atriebšana, Es atmaksāšu”. Tāpat arī (Mt. 7:1): “Netiesājiet.” Turklāt Vecajā Derībā bieži tiek stingri aizliegts zāķāt valdību un nelabi runāt par to (2. Moz. 22:27): “...nelādi savu tautas valdnieku.” Un Pāvils (1.Tim. 2:2; Ap.d. 23:5) māca kristiešus lūgt par saviem valdniekiem utt. Arī Salamans arvien māca klausīt ķēniņu un būt viņam padevīgam (Sal. pam. 24:21). Neviens tādējādi nevar noliegt - ja padotie nostājas pret savu valdību, viņi atrieb paši sevi un padara sevi par tiesnešiem (Sal. māc. 10:20), kas ne vien ir vēršanās pret Dieva kārtību un pavēli, kurš tiesu un atriebību grib paturēt sev, bet arī pret visiem dabiskajiem likumiem un taisnīgumu, kā mēdz teikt: neviens lai pats sevi neceļ tiesneša krēslā! Tāpat arī: kurš sit pretī, tam nav taisnība.

27. Te tu varbūt sacīsi: jā, kā tad tomēr lai pacieš tirānu patvaļu, tu viņiem atļauj pārāk daudz, viņu ļaunums šādas mācības iespaidā kļūs jo varenāks un lielāks! Vai tad ir jāpacieš to, ka ikviena sieva un bērns, miesa un manta nonāk briesmās un kaunā? Kas gan rīkosies godīgi, ja visapkārt ir tāda dzīve? Te man jātbild: es to nemācu tev, kurš grib darīt visu pēc sava prāta un patikas: ej, klausī vien savam prātam, nokauj visus savus kungus un pielūko, kā tas viss beigsies! Es pamācu tikai tos, kas labprāt gribētu rīkoties taisni. Viņiem es mācu, ka valdībai nav jāpretojas ar patvaļu un sacelšanos, kā to ir darījuši romieši, grieķi, šveicieši un dāņi, bet gan te vajadzīgi citi paņēmieni.

28. Vispirms, redzot, ka valdība nebēdā par savu dvēseļu svētlaimību, plosās un rīkojas netaisni - kas tev ko bēdāt, ja viņi sagandē tavu mantu, miesu, sievu un bērnu? Viņi taču nespēj kaitēt tavai dvēselei un paši sev kaitē vairāk nekā tev, tāpēc ka viņi pazudina paši savas dvēseles, kam seko arī miesas un mantas bojā eja! Vai tev nešķiet, ka tā jau ir pietiekama atriebība?

29. Otrkārt, kā gan tu rīkotos, ja šī tava valdība iesaistītos karā, kurā būtu jāiet bojā ne vien tavai mantai, sievietai un bērnam, bet arī tu pats tiktu sagūstīts, sadedzināts, nokauts tava kunga dēļ? Vai tāpēc tu gribētu nokaut savu kungu? Cik daudz jauku ļaužu savas dzīves laikā karos ir pazaudējis ķeizars Maksimiljans, bet tāpēc taču viņam nekas slikts nav nodarīts! Bet, ja viņš tos būtu tirāniski nokāvis, bez šaubām, nekas šausmīgāks par to nebūtu dzirdēts. Nu, labi, viņš tomēr ir iemesls šo ļaužu bojā ejai, jo tie ir nokauti viņa dēļ. Kas cits nu ir tirāns un varmāka, ja ne šāds bīstams karš, kas maksā dažu labu jauku, godīgu, nevainīgu vīru? Jā, ļaunu tirānu ir pieciest vieglāk nekā netaisnu karu,- to tev ir jāatzīst, ja tu vērsies pie [vadies pēc] sava prāta un paša pieredzes. Es ticu, ka tu labprāt iemantotu mieru un labas dienas - bet kā rīkoties tad, ja Dievs tev tās liedz caur karu vai caur tirānu? Izvēlies un apdomā, vai tu labāk gribētu karu vai tirānu? Jo tu gan esi pelnījis abus divus un esi apgrēkojies Dieva priekšā. Bet mēs gribam būt blēži un palikt grēkos, bet no soda par grēkiem - izvairīties, turklāt vēl arī pretoties un aizstāvēt savus grēkus. Tas mums izdosies tikpat labi kā sunim, kas grib iekost lapsenei.

30. Treškārt: ja valdība ir ļauna, nu, ko, atceries Dievu, kuram ir uguns, ūdens, dzelzs, akmens un neskaitāmi citi nonāvēšanas veidi – cik gan ātri Viņš ir nokāvis dažu labu tirānu! Viņš to arī darītu tagad, bet mūsu grēki to nepieļauj. Jo Ījaba grāmatā Viņš saka: “Viņš ļauj valdīt blēžiem tautas grēku dēļ” [nav norādes]. Mēs ļoti labi redzam, ka mūs pārvalda blēdis, bet neviens no mums negrib redzēt to, ka viņš valda nevis savu blēdību, bet gan pašas tautas grēku dēļ. Ļaudis nesaskata paši savus grēkus un domā, ka tirāns valda savu blēdību dēļ. Tik apstulbusi, aplama un neprātīga ir pasaule, tāpēc arī notiek tā, kā zemniekiem ir klājies dumpī,- viņi gribēja sodīt valdību par tās grēkiem - gluži kā viņi paši būtu pilnīgi tīri un nesodāmi! Tādēļ Dievam vajadzēja viņiem parādīt baļķi pašu acī, lai viņi aizmirstu skabargu kāda cita acī!

31. Ceturtkārt, tirāniem ir jābīstas, ka caur Dieva lēmumu padotie sadūšosies un, kā ir sacīts, tos nokauss vai padzīs. Jo mēs šeit pamācām tos ļaudis, kas grib rīkoties taisni, un tādu cilvēku ir visai maz – tiem līdzās tomēr atrodas lielais pagānu, bezdievju un nekristiešu pūlis, kas, ja Dievs būs lēmis, netaisni nostāsies pret valdību un radīs postu - kā to visai bieži ir darījuši jūdi, grieķi un romieši. Tādēļ tu nedrīksti sūdzēties, ka mūsu mācība iedrošina tirānus un valdību uz ļaundarbību - šie ļaudis, bez šaubām, nav droši Dieva priekšā. Mēs gan mācām tā, ka viņiem ir jābūt drošiem, Dievs dod, vai viņi dara labu vai ļaunu - bet mēs nespējam viņiem šādu drošību nedz iedot, nedz arī radīt. Mēs nespējam piespiest pūli sekot mūsu mācībai, ja Dievs nedod savu žēlastību. Lai ko mēs mācītu, pasaule vienmēr izdarīs pēc sava prāta. Ar dievpalīgu, mums ir jāmaca tos, kas labprāt rīkotos labi un taisni, ja vien spētu apvaldīt pūli. Mūsu mācības dēļ priekšnieki jūtas savā amatā tikpat droši kā bez šīs mūsu mācības. Jo, diemžēl, tavas žēlabas nav būtiskas, tāpēc ka pūļa vairākums mūs neklausa un Dieva un vienīgi Dieva rokās [varā] atrodas valdības uzturēšana, jo tikai vienīgi Viņš arī to ir iedibinājis. To mēs esam labi pieredzējuši arī zemnieku dumpī. Tādēļ nedomā daudz par to, ka valdība ir ļauna,- sodi un nelaiimes tai draud vairāk nekā tu vari iedomāties. Kā atzina tirāns Dionīsijs,- viņa dzīve bijusi tāda, it kā virs viņa galvas zīda diegā karātos kails zobens un zem viņa degtu uguns svelme.

32. Piektkārt, Dievam ir vēl viens veids, kā sodīt valdību, lai tev nevajadzētu atriebties pašam. Viņš spēj mainīt valdniekus: tā goti pieveica romiešus, asīrieši – Israēla tautu utt. Tādējādi ir pietiekami daudz atriebības draudu, sodu un briesmu pār tirāniem un pasaulīgo valdību, un Dievs viņiem neļauj ar prieku un vienā mierā pastrādāt ļaundarbības - Viņš ir tepat blakus, jā, visapkārt viņiem, un tur viņus iemauktos. Šeit noderīgs ir arī dabiskais likums, kuru (Mt. 7:12) māca Kristus: "...ko

jūs gribat, lai cilvēki jums dara, tāpat darait arī jūs viņiem." Bez šaubām, neviens saimnieks savu ļaundarību dēļ negribētu tikt padzīts no savas mājas, nokauts, vai iet bojā, it īpaši, ja mājinieki to darītu patvaļīgi un varmācīgi, lai paši sevi atriebtu un paši būtu tiesneši, iepriekš nesūdzoies citas, augstākas valdības priekšā. Tieši tikpat netaisni rīkosies padotais, vērsoties pret savu tirānu.

33. Te man ir jāmin pāris piemēri, kas visādā ziņā ir pamācoši un tajos ir lietderīgi ieklausīties. Ir dzirdēts par kādu atraitni, kas kvēli aizlūdza par savu tirānu, lai Dievs tam jo ilgāk ļautu dzīvot utt. Tirāns to dzirdēja un bija izbrīnīts, jo labi zināja, ka šai atraitnei ir nodarījis pāri un šāda lūgšana viņam šķita visai dīvaina. Jo parasti lūgšanas par tirāniem mēdz skanēt savādāk. Un šis tirāns pavaicāja, kāpēc šī atraitne tā lūdza par viņu? Viņa atbildēja: man bija desmit govīs, kad dzīvoja tavs vectēvs, viņš man atņēma divas govīs - tad es lūdzu pret viņu, lai viņš nomirtu un par kungu kļūtu tavs tēvs. Kad tas notika, tavs tēvs man atņēma trīs govīs. Es no jauna lūdzu, lai tu kļūtu par kungu un viņš mirtu. Nu tu man esi atņēmis četras govīs, tādēļ es tagad lūdzu par tevi, jo man ir bažas, ka tavs pēcnācējs atņems man arī pēdējo govi līdz ar visu, kas vien man pieder. Tā arī skoloti ļaudis stāsta līdzība par kādu ubagu, uz kura vātīm sēdēja mušas, kas viņu sūca un dzēla. Tad nāca kāds žēlsirdīgs cilvēks, gribēja viņam palīdzēt un aizdzina no viņa visas mušas; bet ubags kļiedza un teica: Ko tu dari? Šīs mušas bija gandrīz pilnas piesūkušās un paēdušas, tās man vairs tik ļoti nemocīja, nu viņu vietā nāks izsalkušās mušas un mocīs mani daudz ļaunāk.

34. Vai tu saproti šo fabulu? Valdību mainīt un valdību labot- tās ir divas dažādas lietas, tik tālu viena no otras kā debesis un zeme. Valdības mainīšana varētu notikt viegli – tās labošana ir apšaubāma un bīstama. Kāpēc? Tas nav atkarīgs no mūsu gribas vai iespējām, bet gan tikai no Dieva gribas un rokas. Bet neprātīgais pūlis daudz nebēdā par to, kā būtu labāk, lai tikai būtu citādāk. Ja vien klājas ļaunāk, tad pūlis grib kādu citu valdnieku. Tā tas mušu vietā dabū kameņu un galu galā kameņu vietā - sirseņus. Tāpat arī vārdes nespēja par kungu paciest koka gabalu un tā vietā atnāca stārķis, kas šīs vārdes aprija. Neprātīgais pūlis ir pazudis un nolādēts, to neviens nespēj savaldīt tik labi kā tirāni - viņi ir kā dzelkšņi sunim ap kaklu. Ja pūli varētu pārvaldīt labākā veidā, Dievs tad arī būtu iestādījis citādāku kārtību nekā zobenu un tirānus. Zobens labi atmasko, kādi "bērni" ir viņa pakļautībā, proti, tie ir tikai neglābjami blēži, ja vien viņiem ļautu šīs blēdības piekopt.

35. Tādēļ es iesaku - ikviens, kas pie šīs lietas grib ķerties ar tīru sirdsapziņu un rīkoties taisni, lai samierinās ar pasaulīgo valdību un nevēršas pret to, ņemot vērā to, ka pasaulīgā valdība nespēj kaitēt dvēselei, kā to dara garīgie maldu mācītāji. Mācies no dievbijīgā Dāvida, kas piedzīvoja tik lielu varmācību [pārestību] no Saula, kādu tu pat nespēj iedomāties, tomēr viņš negribēja atriebties savam ķēniņam, lai gan bieži varēja to izdarīt,- viņš to atstāja Dieva ziņā, un cieta līdz galam. Ja nu sāktos karš vai dumpis pret tavu valdību, tad lai karo un cīnās, kas to grib - jo, kā ir teikts, ja Dievs pūli nesavalda, tad arī mēs to nespējam. Bet tu, saglabājot tīru sirdsapziņu, noliec bruņas un ieročus, un necīnies pret savu kungu vai tirānu, labāk paciet visu to, kas ar tevi var notikt – bet neprātīgajam pūlim gan jau savs soģis atradīsies.

36. Jā, tu saki, bet ko darīt, ja ķēniņš vai kungs ar zvērestu apsola saviem padotajiem valdīt atbilstoši minētajiem artikuliem, bet savu zvērestu netur un galu galā pamet pārvaldi novārtā? Tā runā, ka Francijas ķēniņam ir jāvalda saskaņā ar valsts parlamenta viedokli, arī Dānijas ķēniņam ir jāzvēr par atsevišķiem artikuliem. Šeit es atbildu: tas ir jauki un taisnīgi, ka valdība rīkojas atbilstoši likumiem, nevis pēc savas patvaļas. Bet šeit ir jāpiebilst, ka ķēniņš ne vien pats zvēr ievērot savas zemes likumus, to pavēl darīt arī pats Dievs, lai ķēniņš būtu dievbijīgs un viņš arī svinīgi apsolas to darīt. Ja šāds ķēniņš neievēro ne Dieva, ne savas zemes likumus, vai

tev tādēļ ir viņš jāgrābj ciet, jāsoda un viņam jāatriebjas? Kas tev to ir pavēlējis? Te gan iederētos cita valdība, kas jūs abus uzklautu un notiesātu vainīgo, citādi tu neizbēgsi no Dieva sprieduma, kad Viņš saka (5. Moz. 32:35; Rom. 12:9): “Man pieder atriebšana”, tāpat arī: “Netiesājiet” (Mt. 7:1).

37. Un, tā kā tieši šeit iederas piemērs par Dānijas ķēniņu, kuru pūlis līdz ar pašiem dāņiem ir padzinis no Lībekas un citām piejūras pilsētām - es arī gribu te izteikt savu viedokli to ļaužu dēļ, kuriem varbūt šeit rodas sirdsapziņas pārmetumi un viņi varētu labāk apzināties notikušo. Nu ko, pieņemsim, ka ķēniņš nav taisns Dieva un pasaules priekšā, savukārt likums pilnīgi un galīgi ir dāņu un lībekiešu pusē. Tā ir lietas viena puse. Pavisam kas cits ir tas, ka ļaudis ir devušies turp kā ķēniņa tiesneši un virskungi, un šādu netaisnību ir sodījuši un atriebruši, līdz ar to piesavinoties sev tiesības uz šādu tiesu un atriebību. Te nu sākas jautājumi un sirdsapziņas pārmetumi. Ja lieta nonāks Dieva priekšā, Viņš nejaucas, vai ķēniņi ir bijuši taisni vai netaisni, jo tas tāpat ir acīmredzams - Viņš jautās tā: “Dānijas un Lībekas kungi, kas jums ir pavēlējis uzņemties šādu sodīšanu un atriebšanu? Vai Es to jums esmu pavēlējis, vai varbūt jūsu ķeizars un virskungs,- tādā gadījumā uzrādiet šo pavēli, kā arī zīmogu, kas to apstiprina!” Ja jūs to varat izdarīt, tad labi, bet, ja ne, tad Dievs spriedīs tā: “Jūs esat dumpīgi Dieva apzadzēji, kas ir iekārojuši Viņa amatu un savā patvaļā esat uzdrošinājušies piesavināt sev tiesības uz Dieva atriebību, jūs esat vainīgi pie *laesae majestatis divinae*, tas ir, jūs esat arī apgrēkojušies pret dievišķo Majestāti!”

38. Jo tās ir divas atšķirīgas lietas,- pašam būt netaisnam vai netaisnību sodīt, *jus et executio juris, justitia et administratio justitiae* (likums un likuma izpildīšana; taisnība un taisnības piepildīšana). Saņemt taisnīgu vai netaisnīgu spriedumu,- tā ikvienam ir parasta lieta, bet lemt par taisnību un netaisnību piedien tam, kas ir Kungs pār taisnību un netaisnību, bet tāds ir vienīgi Dievs, kurš šo uzdevumu ir uzticējis pasaulīgajai valdībai. Tādēļ neviens lai neuzdrīkstas ķerties pie šī amata, ja vien viņš nav pārliecināts, ka viņam ir pavēle no paša Dieva vai arī no Viņa kalpones – valdības!

39. Ja ikviens, kuram ir taisnība, drīkstētu pats sodīt netaisnīgos - kas gan notiktu pasaulē? Tad klātos tā, ka kalps sistu kungu, kalpone - kundzi, bērni - vecākus, skolnieki - skolotāju - tā būtu “teicama” kārtība, un kuram gan tad interesētu Dieva iestādītie tiesneši un valdība? Lai paši dāņi un lībekieši apdomā, vai viņu saimēm, pilsoņiem, padotajiem ir jānostājas pret savu valdnieku, tiklīdz notiek kas netaisns? Kāpēc gan viņi otram nedara to, ko gribētu, lai izdara viņiem, un neatsvabina otru no tā, no kā paši gribētu atsvabināties, kā to māca Kristus (Mt. 7:12) un arī dabas likums? Patiesi, lībekieši un citas pilsētas varēja palikt pie tā, ka viņi ir nevis [dāņu] ķēniņa padotie, bet ir šeit tādā stāvoklī kā naidnieks pret naidnieku un līdzīgs pret līdzīgu. Bet nabaga dāņi ir rīkojušies kā padotie pret savu valdību bez Dieva pavēles, un lībekieši ir nākuši talkā, uzkrāvuši sev svešus grēkus, iejaukušies, iepinušies un iesaistījušies šajā dumpīgajā nepaklausībā gan pret dievišķo, gan ķēnišķo majestāti. Es nerunāšu par to, ka viņi neievēro arī ķēniņa likumus.

40. To es šajā gadījumā saku piemēram, tā kā mēs runājam un mācām, ka padotajam nav jāvēršas pret augstāku personu. Jo dāņu ķēniņa padzīšana ir ievērtības cienīgs notikums un tas kalpo kā brīdinājums citiem, lai viņi sargātos no šī piemēra. Bet tiem, kas to ir jau izdarījuši, tiktu rosināta sirdsapziņa, līdz ar to daži labotos un atmestu netikumus, pirms nāk Dievs un atriebjas saviem aplaupītājiem un naidniekiem! Nebūs jau tā, ka viņi visi atgriezīsies, jo, kā ir sacīts, lielais pūlis nebēdā par Dieva vārdu, tas ir pazudis un briest vienīgi Dieva dusmām un sodam – bet man pietiktu ar to, ka vismaz daži šos vārdus ņemtu pie sirds, neiejauktos dāņu un lībekiešu darbībā un, ja arī viņi ir tur iejaukti, lai no tā izkultos laukā un nekļūtu

līdzdalīgi svešiem grēkiem. Jo mums jau pašiem par sevi grēku ir vairāk nekā pietiekami.

41. Te man atkal ir jābūt pacietīgam un jāklausa mani soģi, kas klaigā: “Klau, vai tev nešķiet, ka tā ir pārmērīga liekuļošana firstiem un kungiem? Bet nu tu krīti ceļos pie krusta un meklē žēlastību - vai tu baiļojies?”. Nu, ko, lai šie trakuļi burkšķ, es viņus neņemu vērā. Kas spēj, lai izdara to labāk - es tagad neesmu apņēmies kaut ko sludināt firstiem un kungiem. Es arī uzskatu, šāda mana “liekuļošana” man dos pelnītu žēlastību, savukārt viņi par to nebūs īpaši priecīgi, jo es viņu kārtu, kā jau teikts, parādu tik nepievilcīgā gaismā. Tā nu es būtu pateicis pietiekami un, diemžēl, pārāk patiesi ir tas, ka lielākā daļa firstu un kungu ir bezdievīgi tirāni un Dieva naidnieki, kas vajā Eванģēliju, turklāt ir arī mani “cēlsirdīgie” kungi un junkuri - par to man arī maza bēda. Es mācu to, ka ikvienam pašam jāprot atbilstoši izturēties pret valdību un darīt to, ko viņam pavēl Dievs, un lai valdība atbild pati par sevi, jo Dievs neaizmirsīs arī tirānus un priekšniekus, Viņš pietiekami labi prot ar tiem tikt galā, kā Viņš to ir darījis arī līdz šim, jau no paša pasaules sākuma.

42. Turklāt es negribu, lai šo manu rakstu uz sevi attiecinātu tikai zemnieki, it kā vienīgi viņi būtu tie padotie, bet muižnieki - ne. Tā tas nav, manis sacītais par padotajiem attiecas gan uz zemniekiem, gan pilsētniekiem, uz patriciešiem, grāfiem un firstiem. Jo arī viņiem visiem ir virskungi un viņi ir viens otram padoti. Un, tāpat kā nocērt galvu kādam dumpīgam zemniekam, tā ir jānocērt galva arī dumpīgam muižniekam, grāfam, firstam, tādējādi nevienam netiek nodarīts pāri.

43. Es uzskatu, ķeizars Maksimiljans gan būtu varējis dziedāt dziesmiņu par nepaklausīgiem firstiem un muižniekiem, kas ļoti labprāt būtu sapulcējušies un kaluši plānus pret viņu. Un arī par muižniekiem, kas tik bieži ir sūdzējušies, zākājuši, vēlējušies un meklējuši iespēju spītēt un sazvērēties pret firstiem? Kāda brēka ir bijusi ar franču muižniekiem, kas uzskatīja par niecību gan savu ķeizaru, gan savus bīskapus! Šādus junkuriņus nedrīkst saukt ne par ķildīgiem, ne par dumpīgiem, kaut arī viņi tādi būtu; bet zemniekam tas ir jāpacieš un par to jāsamaksā. Bet, ja mani neviļ saprāts, tad, bez šaubām, Dievs caur dumpīgiem zemniekiem ir sodījis dumpīgos kungus un muižniekus, vienu blēdi caur otru, tāpēc ka Maksimiljanam nācās paciest šos “dižciltīgos” un viņš nevarēja tos sodīt. Un es varu saderēt: ja nebūtu nākusi zemnieku sacelšanās, būtu izcēlies muižnieku dumpis pret firstiem un varbūt arī pret ķeizaru - tik nestabila bija Vācija. Bet tagad ir iekrituši zemnieki, tikai viņi ir sasmērējušies, muižnieki un firsti jauki no tā izvairās, nomazgā muti, ir skaisti un nekad nekā ļauna nav darījuši! Taču ar to Dievs netiek piekrāpts, ar šo dumpi Viņš ir brīdinājis arī muižniekus, lai viņi mācītos būt paklausīgi valdībai. Tā nu būtu mana “liekuļošana” firstiem un kungiem.

44. Šeit tu saki: vai tad vajadzētu paciest, ka kāds kungs ir tik negants, ka ļauj sagandēt zemi un ļaudis? Vai arī, citiem vārdiem: “Pie velna, mēra, Sv. Antona! Es esmu muižnieks, es neļaušu, ka tirāns tik nekrietni sagandē manu sievu, bērnu, miesu un mantu utt.? Es atbildu: “Klausies taču, es nemācu tevi, ej, kur gribi, esi gudrības pārpilns, domā, ka tu rīkojies pareizi, es tikai noskatos, kā tu dziedi tik augstos toņos!”

45. Otrajiem, tiem, kas labprāt gribētu pasargāt savu sirdsapziņu, mēs sakām tā: Dievs mūs pasaulē ir pakļāvis velna kundzībai, tā ka mums šeit nav nekādas paradīzes, bet gan ik stundu mūs sagaida visādas nelaiemes ar miesu, sievu, bērnu, mantu un godu. Un, ja kādu stundu nenāk desmit nelaiemes reizē, jā, ja tu kaut vienu stundu esi vispār nodzīvojis, tev ir jāsaka: “Ak, cik lielu labvēlību man izrāda Dievs, ka šajā stundā mani nav piemeklējušas visādas nelaiemes – kā gan tas ir gadījies? Man gan zem velna kundzības nevajadzētu piedzīvot tik svētīgu stundu utt.” Tā mēs

mācām sacīt savējiem ļaudīm. Bet tu jau vari darīt ko citu, mēģini celt sev paradīzi, kurā nevarētu ienākt velns un tevi neskartu neviena tirāna negantības. Ak, mums nu klājas pārāk labi un kārtība mums nedod mieru! Dieva labvēlību mēs nepazīstam, arī neticam tam, ka Dievs mūs pasargā un, ka velns ir tik ļauns. Mēs gribam būt ļauni blēži, bet Dieva pienākums ir mums darīt vienīgi ko labu!

46. Tas būtu sacīts par pirmo jautājumu: pret augstāk stāvošu personu nevar būt taisna nekāda cīņa, nedz arī karš. Un, kaut arī tas bieži ir noticis un ik dienas pastāv briesmas, ka tas var notikt, tāpat kā ik dienas arī plaukst visādi netikumi un netaisnības, ja Dievs to tā nolemj un nevēršas pret to,- tomēr galu galā tas labi nebeidzas un tiek atriebts, kaut arī šādiem ļaudīm kādu laiku uzsmaida veiksmē. Tagad nu ķersimies pie otras lietas: vai var cīnīties vai karot līdzīgs ar līdzīgu? Es to saprotu tā: nebūtu taisnīgi uzsākt karu pēc kura katra neprātīga kunga iegribas. Jo vispirms es gribu pateikt: kas uzsāk karu, tas ir netaisns, un ir taisnīgi, ka tiek nokauts vai galu galā vismaz sodīts tas, kas pirmais izvelk nazi. Tā arī parasti ir noticis (tas redzams visās vēstures hronikās), ka zaudējuši ir tie, kas karu ir uzsākuši, un ļoti reti ir nokauti tie, kuriem ir nācies aizstāvēties. Jo pasaulīgā valdība nav Dieva iestādīta, lai laužtu mieru un uzsāktu karu, bet gan, lai uzturētu mieru un vērstos pret karu! Pāvils secina (Rom. 13:4), ka zobena amats ir aizsargāt un sodīt, aizsargāt dievbijīgos mierā un sodīt ļaundarus ar karu. Un Dievs, neciezdams šādu netaisnību, izdara tā, ka uzbrucēji tiek pieveikti. Tas atbilst sakāmvārdam: nekad neviens nav bijis tik ļauns, lai neatrastos kāds vēl ļaunāks. Tā arī Dievs liek par sevi dziedāt (Ps. 68:31): *Dissipantes, quae bella volunt*: “Izklīdini tautas, kas mīl karot!”

47. Piesargies, Viņš nemelo, pielūko, lai tu tālu, tālu vienu no otra nošķirtu jēdzienus “gribēt” un “vajadzēt”, patiku un nepieciešamību, prieku uz karošanu un gribu cīnīties. Lai tev nekad nekārojas kļūt līdzīgam turku ķeizaram! Esi mierīgs, līdz nāk nepieciešamība un vajadzība, nevis patika un griba! Tev būs pietiekami daudz darāmā un pietiekami daudz karu, lai tu no sirds varētu sacīt: “Cik labprāt es tomēr gribētu mieru, ja vien to gribētu mani kaimiņi!” Tā tu vari ar labu sirdsapziņu savaldīt pats sevi. Jo te ir Dieva vārds: Viņš izklīdina tos, kas mīl karot. Uzlūko īstos karotājus – viņi pacieš apvainojumu, tūlīt nevelk laukā zobenu, neplātās, viņiem nav patikas nokaut. Bet, ja viņus piespiež to darīt, tad sargies, tad viņi vairs nekaunas, viņu zobens dur asi un, ja viņiem nākas to izvilkt, tad tas nenonāk atpakaļ makstī bez asinīm. Savukārt neprātīgie stulbeņi, kas karo savās iedomās un braši uzsāk karu, vārdos aprij visu pasauli un ir naski uz zobena izvilksanu - tie arī ir pirmie, kas bēg un zobenu iebāž makstī.

48. Varenā romiešu ķeizariste ir visai daudz ieguvusi ar to, ka tai pastāvīgi ir nācies karot, tas ir, ikviens gribēja romiešiem uzbrukt un kļūt par varoni,- tā nu viņiem vajadzēja pretoties un viņi arī ļoti braši cīnījās, tomēr Hanibāls, Āfrikas valdnieks, viņiem ļoti nodarīja pāri un gandrīz vai tos iznīcināja. Bet ko lai es saku? Viņš bija sācis šo karu, viņam arī nācās to izbeigt. Dievs deva drosmi romiešiem, kaut arī viņi sākumā zaudēja. Bet, ja ir dota drosmē, tad noteikti seko arī darbi. Jo Dievs grib mieru un ir naidnieks tiem, kas uzsāk karu un lauž mieru.

49. Šeit man kā piemērs jāmin Saksijas hercogs Fridrihs, kūrfirsts. Jo tā ir liela nelaime, ka šāda gudra firsta izteikumi iet bojā līdz ar viņa miesu. Kad viņam nācās paciest dažu ļaunu viltību gan no saviem kaimiņiem, gan visur citur, tad viņam gan bija iemesls karot, un kāds cits neprātīgs, karotkārs firsts jau desmit reiz to būtu sācis, bet Frīdrihs tomēr savu zobenu atstāja makstī, allaž teica labus vārdus un izturējās tā, it kā viņš ļoti bītos un gandrīz vai bēgtu, ļāva kasīties un plātīties, tomēr neatkāpās savu uzbrucēju priekšā. Kad viņam jautāja, kāpēc viņš citiem tā ļauj plātīties, viņš atbildēja: “Es negribu sākt karot, bet, ja man būs jākaro, tad tu redzēsi, ka kara

izbeigšana paliks manās rokās.” Tā viņš palika nesakosts, lai gan daudzi suņi rādīja zobus. Viņš redzēja, ka tie ir ģeķi un neņēma to ļaunā.

50. Ja Francijas ķēniņš nebūtu sācis karot pret ķeizaru Kārli, viņš nebūtu tik kaunpilni sakauts un sagūstīts. Arī tagad, kad venēcieši un latīņi nostājas pret ķeizaru Kārli (kaut arī viņš ir mans naidnieks, taču netaisnība man nepatīk) un uzsāk karu, tad, dod Dievs, lai arī viņiem galu galā vajadzētu to beigt pirmajiem un apstiprināt izteikumu (Ps. 68:31): “Izklīdini tautas, kas mīl karot!”

51. To visu Dievs apliecina ar brangiem piemēriem Rakstos. Tāpēc Viņš lika savai tautai pirmajai piedāvāt mieru amoriešu un kānaāniešu ķēniņvalstīm un gribēja, lai Viņa tauta nekarotu un šī Viņa mācība tādējādi tiktu apstiprināta. Savukārt, kad karot sāka šīs ķēniņvalstis un piespieda Dieva tautu pretoties, viņām visām nācās iet bojā. Jā, pretošanās - tas ir taisnīgs iemesls karam, tādēļ arī visi likumi to attaisno un piespiedu pretošanās netiek sodīta. Kurš nu kādu citu nokauj pretojoties, tas ir nevainīgs. Turpretī, kad Israēla bērni gribēja nokaut kānāniešus bez kādas vajadzības, viņi tika sakauti (4. Moz. 14:35). Un, kad Jāzeps un Acarija gribēja karot un vairot savu godu, viņi tika nokauti (1. Mak. 14:35). Un arī Amacja, Jūdas ķēniņš, gribēja karot pret Israēla ķēniņu, bet kā viņam klājās, par to lasi Otrajā ķēniņu grāmatā (2. Ķēn. 14:8). Tāpat arī Ahabs uzsāka cīņu ar sīriešiem Gileādas Ramotas dēļ, bet zaudēja un palika kaujas laukā (1. Ķēn.22:2). Un Efraima vīri gribēja sakaut Jeftu, bet zaudēja ap 42 000 vīru (Soģu 12:6). Un tā tālāk - tu redzēsi, ka zaudējuši ir gandrīz vai visi tie, kas karu ir uzsākuši. Tika taču nokauts svētlaimīgais ķēniņš Josija, tāpēc ka viņš uzsāka karu pret Ēģiptes ķēniņu, un palika spēkā izteikums: “Izklīdini tautas, kas mīl karot.” Tādēļ maniēm lauku ļaudīm no Harca kalniem ir teiciens (es patiesi esmu to dzirdējis): kas nokauj, arī pats tiks nokauts. Taču kāpēc tā? Tāpēc, ka Dievs varenī pārvalda pasauli un neatstāj netaisnību nesodītu. To, kas rīkojas netaisni, neatgriežas un par to savam tuvākajam nedod gandarījumu, sagaida Dieva sods. Tas ir tikpat droši kā tas, ka Dievs ir dzīvs. Man šķiet, to ir nācies atzīt arī Minceram ar viņa zemniekiem.

52. Tādējādi šeit pirmais secinājums ir tāds, ka karot ir netaisni, kaut arī līdzīgs pret līdzīgo to var darīt, ja vien viņa sirdsapziņa ļauj teikt: mans kaimiņš piespiež mani karot, es labprāt gribētu bez tā iztikt. Tādējādi to varētu dēvēt ne vien par karu, bet arī par piespiedu aizsardzību. Jo kari mēdz būt dažādi, dažs tiek uzsākts vienkārši aiz patikas un kāres karot, bet kāds cits karš notiek aiz nepieciešamības un piespiedu kārtā, kad to ir uzsācis kāds cits. Pirmo visādā ziņā varētu dēvēt par karošanas kāri, bet otro - par nepieciešamu karu. Pirmais nāk no velna, un Dievs tam nedod nekādu svētību. Otrais gadījums ir cilvēciska nelaime, kurā Dievs noteikti palīdz.

53. Tādēļ, mīlie kungi, sargieties no kara, ja vien tas nav tāds karš, ka jums nākas pretoties un aizsargāties, un jūsu amats spiež jūs karot. Tad lai tā arī notiek un sadodiet krietni saviem ienaidniekiem, esiet īsti vīri un parādiet savu spēku, te nu neder karošana domās. Tad lieta būs pietiekami nopietna, lai dusmīgajiem, iedomīgajiem, lepnajiem lielbniekiem zobi kļūtu tik neasi, ka viņi nespētu nokost svaigu sviestu. Jo ikviena kunga un firsta pienākums ir aizstāvēt savus ļaudis un gādāt par mieru. Tas ir viņa amats, tādēļ viņam ir dots zobens (Rom. 13:4). Tādai jābūt arī viņa sirdsapziņai, lai viņš paļaujas uz to un zina, ka šāds darbs ir taisns Dieva priekšā un ir Dieva pavēlēts. Jo es tagad nemācu, kas ir jādara kristiešiem. Uz mums, kristiešiem, jūsu pasaulīgā pārvalde neattiecas. Bet mēs kalpojam jums un sakām, kas jums jādara savā pārvaldē Dieva priekšā. Kristietis ir persona pati par sevi, viņš tic pats par sevi un ne par vienu citu. Bet kungs un firsts nav persona pati par sevi, viņš kalpo citiem, tas ir, viņus sargā un aizstāv. Kaut gan būtu jau labi, ka viņš turklāt būtu

arī kristietis un ticētu Dievam, tad viņš katrā ziņā būtu svētlaimīgs. Bet būt kristietim – tas nav firstu gaumē, tādēļ visai maz firstu ir kristieši un, kā mēdz teikt: firsts ir rets medījums debesīs. Kaut nu arī viņi nav kristieši, viņiem tomēr ir jārikojas taisni un labi, atbilstoši Dieva iestādītajai ārējai kārtībai - to Dievs no viņiem prasa.

54. Bet, ja kāds kungs vai firsts šo savu amatu un [Dieva] pavēli neievēro un atļaujas iedomāties, ka viņš ir firsts nevis savu pavalstnieku, bet gan savu skaisto, dzelteno cirtu dēļ, it kā Dievs viņu par firstu būtu padarījis tādēļ, lai viņš tīksminātos par savu varu, mantu un godu, savu amatu pildītu lepībā un līksmībā - tas piedien pagāniem, jā,- tad viņš ir ģeķis. Jo tāds varētu sākt karu kāda tukša rieksta dēļ, lai tikai apmierinātu savu pārgalvību. Tādēļ nu Dievs tam pretojas, jo arī citiem ir dūres, un arī viņpus kalnam ir ļaudis – tā nu viens zobens otru notur makstī. Bet saprātīgs firsts neskatās uz sevi, viņam pietiek ar to, ka viņa pavalstnieki ir paklausīgi. Ja viņa naidnieki vai kaimiņi kašķējas un plātās, atļaujas sacīt ļaunus vārdus, tad viņš domā - ākstu vienmēr ir vairāk nekā gudru cilvēku. Visi šie vārdi ir bāžami vienā maisā, un ar klusēšanu tiem ir pietiekami atbildēts. Tādēļ šāds firsts īpaši par to nebēdā, kamēr tas neskar viņa pavalstniekus, vai arī viņš ierauga jau izvilktu zobenu,- tad viņš pretojas, cik daudz vien spēj un cik ir nepieciešams. Bet tas, kurš ir tāds bābietis, ka grib atbildēt uz visiem vārdiem un meklē iegānu [karam],- tas tiešām grib noķert vēju ar savu mēteli. Bet, kādu mieru un labumu viņš no tā iemantos, to viņš galu galā atzīs pats, gan tu to uzzināsi.

55. Tas būtu pirmais secinājums šajā lietā. Tikpat svarīgi ir ielāgot arī otro secinājumu. Kaut nu tu arī esi drošs, ka tu nevis sāksi, bet tiksi piespiests karot, tad tev tomēr ir jābīstas un jāuzlūko Dievs, nevis jāklaigā: “Jā, es uz to tieku piespiests, man ir labs iemesls karošanai!” Tu uz to paļaujies un pārdroši ķeries pie lietas - arī tas neder! Tas tiesa, tev ir taisnīgi iemesli, lai karotu un pretotos, bet tāpēc vien jau tev vēl nav vēstules un zīmoga no Dieva, ka tu noteikti uzvarēsi. Jā, tieši šāda lepība gan varētu panākt to, ka tu zaudē, kaut arī tev būtu taisnīgi iemesli, lai karotu, tāpēc ka Dievs nevar paciest nekādu lepību un spītību, Viņš ievēro tos, kas Viņa priekšā zemojas un Viņu bīstas. Viņam labi tīk, ka cilvēki nebīstas ļaužu un velna priekšā, kad viņi ir droši un spītīgi, drosmīgi un stingri pret tādiem, kas uzsāk netaisnu karu. Bet domājot, ka tie esam mēs, kas to visu dara un spēj, mums uzvaru nesasniedz! Dievs grib, lai Viņu bīstas, lai Viņš dzirdētu, ka mēs no sirds sakām: “Mīļais Kungs, mans Dievs, Tu redzi, ka man nākas karot, es gan labprāt negribētu to darīt: bet es nepaļaujos uz šo taisnīgo iemeslu, bet gan uz Tavu žēlastību un žēlsirdību. Jo es zinu: ja es paļaušos uz taisnīgu iemeslu un spītēšos, Tu man taisnīgi liksi krist, tāpēc ka es paļaujos uz savu taisnību, un nevis tikai uz Tavu žēlastību un labvēlību.

56. Taču šeit paklausies, ko šajā gadījumā saka pagāni, piemēram, grieķi un romieši, kas nekā nav zinājuši par Dievu un dievbijību. Jo viņi uzskatīja, ka viņi ir tie, kas karo un uzvar. Bet bagātīgas pieredzes rezultātā, kad bieži vien lielu, apbruņotu karaspēku sakāva nedaudzi un vāji apbruņoti cilvēki, viņiem nācās arī mācīties un atzīt, ka karā nav nekā bīstamāka kā pārdrošība un lepība. Un viņi sprieda, ka nekad nevajag nicināt ienaidnieku, lai cik niecīgs viņš arī būtu. Tāpat arī, vajag izmantot ikvienu priekšrocību, lai cik niecīga tā būtu, nevajag atmest nevienu posteni, sarga vietu vai zaudēt modrību, gluži kā visas lietas vajadzētu mērīt ar zelta svāriem. Āksti, lepni, neuzmanīgi ļaudis karā rada tikai postu. Vārdus *non putassem*, “es tā nebiju domājis”, pagāni uzskata par vislielāko apkaunojumu, ko varētu pateikt kāds karavīrs. Jo tie liecina par pārdrošu, lepnu, nolaidīgu vīru, kas vienā acumirkļī ar vienu soli, ar vienu vārdu var zaudēt vairāk nekā desmit vīri spēj atgūt, un pēc tam viņš vēl grib teikt: “Es patiešām tā nebiju domājis”. Valdnieks Hanibāls šausmīgi kāva romiešus,

kamēr tie pret viņu izturējās lepni un pārdroši! Un tādu gadījumu ir neskaitāmi daudz, arī ik dienas tie redzami acu priekšā.

57. Nu, pagāni to ir pieredzējuši un iemācījušies, bet viņi neprata saskatīt tam nekādu iemeslu, ne pamatojumu, izņemot veiksmi – no tās viņiem tomēr nācās bīties. Bet pamatojums un iemesls ir tāds (kā es esmu teicis), ka visos šajos gadījumos Dievs grib apliecināt: Viņš grib, lai Viņu bīstas, šādās lietās Viņš nevar un negrib paciest nekādu lepību, nicināšanu, uzpūtību un pārdrošību, līdz mēs mācāmies, ka visu, ko mēs gribam iegūt, mums jāsaņem no Viņa rokām un caur Viņa žēlastību un žēlsirdību. Tas skan neparasti: karavīram, kuram ir taisnīgs iemesls karošanai, vienlaikus jābūt drosmīgam un bijīgam. Kā tad viņš karos, ja viņš ir bijīgs? Bet, ja viņš karo bez kādām bailēm, tad atkal rodas lielas briesmas.

58. Bet ir jādara tā: Dieva priekšā viņam ir jābūt bijīgam, bailīgam un pazemīgam, un šī lieta jāatvēr Viņam, lai Viņš to izšķir nevis atbilstoši mūsu taisnībai, bet atbilstoši savai labvēlībai un žēlastībai, lai tādējādi Dievs iemantotu no tevis pazemīgu, bijīgu sirdi. Bet pret cilvēkiem ir jābūt dūšīgam un spītīgam, jo viņi ir netaisni, un tie jākauj ar spītīgu, drosmīgu sirdi. Jo, kāpēc lai mēs savam Dievam nedotu to, ko romieši, vislielākie karavīri zemes virsū, ir devuši savam elkam - veiksmei, kuras priekšā viņi bijās? Viņi domāja: ja viņi to nedarīs, viņiem karā draud briesmas vai arī viņi tiks nokauti.

59. Tātad par šo lietu ir skaidrs: karošanai pret sev līdzīgu jābūt piespiedu karošanai un tai jānotiek dievbijībā. Bet “piespiest” nozīmē gadījumu, ja naidnieks vai kaimiņš pats uzsāk karu, negrib ievērot savstarpējos likumus, nolīgumus, runā ļaunus vārdus, izmanto viltību vai arī vienkārši skrien ar pieri sienā. Jo es allaž atgādinu, ka sludinu tiem, kas labprāt Dieva priekšā gribētu rīkoties taisni. Bet tie, kas nepiedāvā un nepieņem taisnību, uz mani neattiecas. Dievbijība ietver nepaļaušanos uz taisniem iemesliem, bet gan rūpību, uzcītību un prātīgumu pat visniecīgākajās lietās. Dievs nekad mūs neaicinās karot pret tiem, kas mums nav devuši nekādu iemeslu. Turpretim Viņš aicināja karot Israēla bērņus pret kānaāniešiem, jo tur bija nepieciešamība karot, proti, Dieva pavēle. Kaut gan arī šādam karam nav jānotiek bez bijības un rūpēm, kā Dievs to pierāda (Joz. 7:1), kad Israēla bērņi droši devās karā pret Aju un tomēr tika nokauti. Līdzīga nepieciešamība ir tad, ja padotie cīnās ar valdības pavēli. Jo Dievs pavēl būt paklausīgiem valdībai un Viņa pavēle ir nepieciešamība, tomēr arī tam ir jānotiek ar bijību un pazemību. Par to mēs runāsim vēlāk.

60. Trešais jautājums: vai augstāk stāvoša persona var taisnīgi karot pret zemāk stāvošo personu? Patiesi, iepriekš mēs esam dzirdējuši, ka padotajiem ir jābūt paklausīgiem un jāpacieš tirānu netaisnība. Tādējādi, ja viss notiek taisni pareizi, tad valdība saviem pavalstniekiem ir dota tikai tādēļ, lai rūpētos par likumiem, tiesu un pasaulīgo taisnību. Bet, ja padotie saceļas un dumpojas, kā to nesen izdarīja mūsu zemnieki, tad karš pret viņiem ir taisns un taisnīgs. Tā arī ir jārikojas firstam pret saviem muižniekiem, ķeizaram pret saviem firstiem, ja viņi ir dumpīgi un uzsāk karu. Taču tam ir jānotiek ar dievbijību un bez pārāk burtiskas likumu skaidrošanas, lai Dievs nenolēmtu, ka netaisna valdība ir jāsoda tās pavalstniekiem – kā tas arī bieži ir noticis. Jo būt taisnam un rīkoties taisni nav viens un tas pats, ja vien tā nav Dieva žēlastība. Tāpēc, kaut arī ir taisni, ka pavalstnieki ir rāmi, pacieš visu un nedumpojas, tomēr tas nav pašu cilvēku darbs. Jo Dievs padotos ir nodalījis pilnīgi atsevišķi, atņēmis tiem zobenu un, tā sacīt, uzlicis tiem iemauktus. Ja viņi par to dumpojas, aicina sev līdzīgi citus, izlaužas brīvībā un ķeras pie zobena, tad viņi Dieva priekšā ir pelnījuši tiesu un nāvi.

61. Turpretī, augstākā persona ir iestādīta, lai tā būtu kopīga persona, un tai nepiekrītu savus pavalstniekus un zobenu vadīt tikai savā labā. Jo, ja firsts vēršas pie ķeizara kā pie sava virskunga, tad viņš vairs nav firsts, bet atsevišķa persona, kura ir paklausībā ķeizaram kā visas citas, ikviens pats par sevi. Bet ja viņš griežas pie sava padotā kā pie sava padotā, tad viņš ir tik daudz personu, cik daudz personu ir viņa pakļautībā un viņam piekrīt. Tā arī, ķeizaram, kad viņš vēršas pie Dievu, tad viņš nav ķeizars, bet atsevišķa persona, kā visas citas Dieva priekšā. Bet, ja viņš griežas pie saviem padotajiem, tad viņš ir tikreiz ķeizars, cik daudz padoto viņam ir.

62. Tā ir jārūnā arī par visām citām valdībām, ka, ja tās vēršas pie sava virskunga, tad tām nav nekādas varas un tai ir laupīta visa vara. Ja tā vēršas uz leju, tad tā ir rotāta ar visu varu; lai tā galu galā visas valdības nonāktu augšup pie Dieva, kuram vienīgajam tās visas pieder. Jo Viņš ir ķeizars, firsts, grāfs, muižnieks, tiesnesis un viss, un izdala tos kā Viņš grib pret padotajiem u savukārt paceļ tos pret viņiem pašiem. Nevienai atsevišķai personai nu nav jānostājas pret saimi, nedz arī jāpiesaista saimi pie sevis(?). Jo līdz ar to viņi cērt uz augšu, tad viņiem noteikti skaidas kritīs acīs. Un no tā tu redzi, ka “tas, kas pretojas valsts varai, saceļas pret Dieva iestādījumu”, kā māca sv. Pāvils, (Rom. 13: 2.). Un tā viņš runā arī, (1. Kor. 15: 24.): “Viņš būs iznīcinājis katru valdību, varu un spēku,” kad nu Viņš valdīs pats un visu griezīs pie sevis.

63. Tas lai būtu teikts par trešo lietu. Nu tur klāt nāk jautājumi. Jo tā kā neviens ķeizars vai firsts nevar karot viens, viņam vajag ļaudis un tautu, kuri viņam kalpo, tik maz viņš var piemērot tiesu un likumu, viņam vajag padomniekus, bruņiniekus, tieslietu pratējus, cietuma uzraugus, bendes, un visu, kas pieder pie tiesas. Tiek jautāts: vai tas būtu pareizi, ieņemt algu, vai, kā viņi to dēvē, dienesta naudu vai vīra naudu, un ar to uzdot viņam, ka viņa penākums ir kalpot firstam, kad to prasa laiks, kā tas tagad tiek pielietots? Lai uz to atbildētu, nošķirsim šos karavīrus.

64. Vispirms ir padotie, kuriem bez tā ir pienākums būt blakus saviem virskungiem ar miesu un mantu un klausīt viņu iesaukumam, it īpaši muižniekiem un tiem, kuriem no valdības ir lēņu labumi. Jo labumi, kuri ir grāfiem, kungiem un dizciltīgajiem, kādreiz tā ir sadalījuši un piešķirušiem(?) romieši un romiešu ķeizari, lai tie, kuriem tie ir, pastāvīgi būtu gatavībā un apbruņojumā, viens ar tik daudz zirgiem un vīriem, cits- ar tik daudz, cik daudz iespēj mantība; un šādi labumi bija viņu alga, ar kuru viņi bija iecelti amatā; tādēļ arī tās saucās lēņu muižas un arī tagad vēl viņiem(?) ir šāds apgrūtinājums. Šīs mizas ļauj mantot ķeizars, tas arī viss ir taisnīgi un jauki romiešu valstī. Bet turks, kā ir sacīts, neļauj mantot nekā un necieš nekādu mantotu firsta zemi, grāfisti vai bruņinieku vai lēņu muižas; viņš nosaka un dod, kā, kad un kam viņš grib, tāpēc viņam tik pārmērīgi daudz naudas un mantas, un viņš, īsāk sakot, zemē ir kungs vai drīzāk tirāns.

65. Tādēļ tie, no muižnieku dzimuma, nedrīkst domāt, ka viņiem viņu manta ir par velti, it kā viņi to būtu atraduši vai laimējuši spēlē. Slogs un lēnes pienākums labi parāda, no kurienes un kāpēc viņiem tā ir, proti, to ir aizdevis ķeizars vai firsts; nevis tā, lai viņi pēc tam plītētu un greznotos, bet lai būtu sagatavoti un apbruņoti cīņai, lai aizstāvētu zemi un uzturētu mieru. Kad nu viņi lepojas, kā viņiem vajag turēt zirgu, kalpot firstiem un kungiem, kadcitiem ir klusums un miers, es saku: ei, mīļais, par to vajag pateikties, jums ir jūsu alga un lēņu muiža un ar to jūs esat iecelti šajā amatā, un jūs saņemat to labi apmaksātu. Bet vai arī citiem nav pietiekami darba jūsu muižā; nu dēļ? Vai arī tikai jūs esat tie, kuriem ir jūsu darbs, kad taču jūsu amats reti nonāk pielietojumā, bet citiem nākas to pielietot ik dienas; bet ja tu negribi vai arī tev tas

šķiet par grūtu un par daudz, tad pamet savu mantu, labi atradīsies tādi, kuri labprāt to pieņems un par to darīs to, ka prasīts.

66. Tāpēc gudrie ir visus cilvēka darbus apkopējuši un iedalījuši divās lietās: *Agriculturam* un *Militiam*, tas ir, zemes darbos un karadarbos, kā tas pats tā dabiski iedalās. Zemes darbam ir jāpabaro, karadarbam ir jāaizsargā; un kuri ir aizsardzības amatā, ir jāņem nodokļi un iztiku no tiem, kuri ir iztikas amatā, lai viņi varētu aizstāvēties. Turpretī tiem, kuri ir iztikas amatā, ir jāiemanto aizsardzība no tiem, kuri ir aizsardzības amatā, lai viņi varētu gādāt par iztiku. Un ķeizaram vai firstam ir jāuzlūko abi amati un jāturas par to, lai tie, kuri ir aizsardzības amatā, būtu apbruņoti un uz zirgiem, un tie, kuri ir iztikas amatā, rīkotos godīgi, lai uzlabotu iztiku, bet nederīgus ļaudis, kuri nekalpo ne aizsardzībai, ne iztikai, bet tikai šķērdē, slinko un kļīst bez darba, nepaciestu, bet gan patriektu no zemes vai arī turētu pie darba, tāpat kā dara bites un nodzeļ tranus, kuri nekā nedara un citām bitēm aprij viņu medu. Tādēļ Salamans savā ‘mācītājā’ par kēniņa celtniekiem (***) dēvē tos, kuri aprūpē zemi, (Sal. māc. 5: 8.)**): jo tam ir jābūt viņu amatam. Bet pasargi, Dievs, mūs, vāciešus, lai mēs tomēr tik drīz nekļūtu gudri, lai mēs vēl kādu laiku paliktu labi šķērdētāji, un ļautu par iztikas gādātājiem un aizstāvjiem būt tiem, kuriem uz to ir patika vai arī, kuri nevar to apiet.

67. To, ka šiem pirmajiem nu ar pilnām tiesībām ir viņu alga un lēņu muiža un ka viņi arī dara taisni, ka palīdz saviem kungiem karot un tur kalpo pēc sava pienākuma, ir apstiprinājis Jānis Kristītājs, (Lk. 3: 13.). Kad karavīri viņam jautāja, ko lai viņi dara, viņš atbildēja**): “Esiet mierā ar savu algu.” Jo ja viņu alga būtu netaisna vai viņu amats būtu pret Dievu, viņš to nebūtu tā atstājis, atļāvis un apstiprinājis, bet gan viņus nosodījis un no tā atturējis kā dievišķs, kristīgs skolotājs. Un ar to ir atbildēts tiem, kuri no bažīgas sirdsapziņas- kaut gan šajā tautā tagad tas ir reti- aizbildinās, tas būtu bīstami, laicīgu labumu dēļ pieņemt šādu amatu, kas nekas cits kā izliet asinis, nogalināt un uzlikt savam tuvākajam visas ciešanas, kā to dara kara norise. Jo viņiem savu sirdsapziņu ir jānostāda tā, ka šo amatu viņi neveic no iedomības, patikas vai nepatikas, bet gan tas ir Dieva amats u viņu pienākums ir to pildīt saviem firstiem un Dievam. Tāpēc, tā kā tas ir taisns, Dieva iestādīts amats, tad viņiem par to pienākas sava alga un atlīdzība, kā saka Kristus, (Mt. 10: 10.): “...strādniekam sava barība pienākas.”

68. Tas gan ir tiesa, ja kāds ar šādu sirdi un domu kalpo karā, ka viņš nemeklē un nedomā nekā citā kā iemantot mantu, un laicīgā manta ir viņa vienīgais iemesls; tādējādi, ka viņš nelabprāt uzlūko, ka ir miers, un viņam ir žēl, ka nav kara; tas, bez šaubām, noiet no ceļa un ir no velna, kaut arī viņš karo no paklausības un caur sava kunga iesaukumu. Jo viņš pats no laba darba izdara ļaunu ar piebildi, ka viņš daudz neievēro, kā viņš kalpo no paklausības un pienākuma, bet meklē tikai saqvējo. Tāpēc viņam nav labas sirdsapziņas, kura varētu teikt tā: nu ko, manis pēc es gribētu palikt mājās, bet tā kā mans kungs mani prasa un viņam manis vajag, tad es eju Dieva vārdā un zinu, ka es tur kalpoju Dievam, un gribu nopelnīt vai saņemt savu algu, kura man par to tiek dota. Jo karavīram visādā ziņā ir jābūt ar sevi un pie sevis šādai sirdsapziņai un mierinājumam, ka tas ir viņa pienākums un viņam tas ir jādara, ar to viņš ir drošs, ka viņš tur kalpo Dievam un var teikt: te situ, duru, nokauju nevis es, bet Dievs un mans firsts, kura kalpi tagad ir manas rokas un miesa. Jo to skaidro arī lozungi un kliegšana kaujā: ķeizaram, Francijai, Lineburgai, Braušveigai. Tā kļiedza arī jūdi pret midiāniešiem, (Soģu, 7; 20.): ‘Tam Kungam un Gideonam- zobens!’

69. Tāds mantrausis taču visādā ziņā samaitā arī visu citu labos darbus: kā piemēram, kurš laicīgu labumu dēļ sludina, arī tas ir pazudis, un Kristus taču saka, (Mt. 10: 10.; Lk. 10: 7.; 1. Kor. 9: 14.): “...tas Kungs ir noteicis evaņģēlija

sludinātājiem pārtikt no evaņģēlija.” Kaut ko darīt laicīgu labumu dēļ nav nekas ļauns, jo arī nodoklis, algaun atlīdzība ir laicīgi labumi, citādi nevienam nevajadzētu neko strādāt, nedz arī kaut ko darīt, lai sevi pabarotu, jo tas viss notiek laicīgu labumu dēļ; bet būt alkatīgam laicīgu labumu dēļ un no tā iztaisīt mamonu, tas katrā ziņā visās kārtās, visos amatos un darbos ir netaisni. Atmet alkatību un citas ļaunas domas, tad karošana nav grēks, un ņem par to savu algu un to, kas tev tiek dots. Tādēļ es augstāk esmu teicis, darbs pats par sevi ir taisns un dievišķs, bet, ja persona ir netaisna vai tā sevi netaisni izmanto, tad arī tas kļūst netaisns.

70. Otrs jautājums: kā tad, ja kungs karojot ir netaisns? Atbilde: ja tu noteikti zini, ka viņš ir netaisns, tad Dievu tev ir jābīstas un jāklausa vairāk nekā cilvēku, (Ap. d. 5: 29.), un tev nav ne jākaro, ne jākalpo, jo tad nevar būt laba sirdsapziņa Dieva priekšā. Jā, tu saki, mans kungs mani piespiež, atņem man manu lēni, nedod man manu naudu, atlīdzību un algu, turklāt es tiktu nicināts un apkaunots kā mazdūšīgs, pat kā neuzticam pasaules priekšā, kurš ir savu kungu pametis nelaimē utt. Atbilde: ar to tev ir jāriskē un Dieva dēļ jāļauj notikt kā notikdams, Viņš tev to var simtkārtīgi atlīdzināt, kā Viņš apsola Evaņģēlijā, (Mt. 19: 29.): “Un kas atstājis mājas vai brāļus vai māsas, vai tēvu vai māti, vai sievu, vai bērnus, vai tīrumus mana vārda dēļ, tas saņems daudzkārt vairāk un iemantos mūžīgo dzīvību” utt. Šādas briesmas taču vajag sagaidīt arī visos citos darbos, kad valdība piespiež darīt netaisnību. Bet tā kā Dievs grib, lai Viņa dēļ pamet arī tēvu un māti, tad, bez šaubām, Viņa dēļ ir jāpamet arī kungu utt.

71. Bet ja tu nezini vai nevari uzzināt, vai tavš kungs ir netaisns, tev nav jāvājina savu sirdsapziņu nenoteiktas (??)taisnības dēļ, bet pēc mīlestības parauga no sava kunga jā sagaida labākais. “Tā tic visu, tā cer visu, tā panes visu,” (1. Kor. 13: 7.). Tā tu esi drošs un labi izturies Dieva priekšā. Ja tevi tādēļ apkauno vai zākā par neuzticamu, tad ir labāk, ka Dievs tevi uzteic par uzticamu un godīgu nekā, ka tevi par uzticamu un godīgu uzteic pasaule. Ko tev līdzētu tas, ja pasaule tevi uzskatītu par Salamanu vai Mozu un Dieva priekšā tu būtu uzskatāms tik ļauns kā Sauls vai Ahabs?

72. Trešais jautājums: vai karavīrs var apsolīties kalpošanu vairāk nekā vienam kungam un no katra ņemt algu vai kalpošanas naudu? Atbilde: es augstāk esmu sacījis, ka alkatība ir netaisna, Dievs dod, vai tā ir labā vai ļaunā amatā. Jo zemes darbs, bez šaubām, ir viens no labākajiem, bet alkatīgs arājs ir netaisns un nolādēts Dieva priekšā. Tā arī šeit: ņemt algu ir pareizi un godīgi, par to kalpot arī ir taisni- bet alkatība nav taisna, kaut arī alga būtu tikko guldenis gadā. Turpretī: ņemt un nopelnīt algu ir taisni pats par sevi, vai tas būtu no viena, diviem, trijiem kungiem, vai cik to arī būtu, ciktāl dzimtkungam un zemes valdniekam netiek atņemts tas, kas viņam pienākas un ar viņa gribu un vēlību tiek kalpots citiem. Jo tāpat kā labs amatnieks var pārdot savu mākslu, kurš to grib iemantot, un ar to kalpot, ciktāl tas nav pret viņa valdību un draudzi: tā arī, tā kā karavīrs no Dieva ir iemantojis izveicību, lai karotu, ar to viņš kā ar savu mākslu un roku darbu, var kalpot, kurām viņš ir vajadzīgs, un par to saņemt savu algu kā par savu darbu. Jo arī tas ir aicinājums, kurš rodas no mīlestības likuma: ja kādam mani vajag un kāds mani pagē, lai es darītu viņam pa prātam un par to ņemu to, kas man pienākas vai to, kas man tiek dots. Jo tā saska sv. Pāvils, (1. Kor. 2: 7.): ‘.....???’. Tā kā firsts tad prasa kāda cita padoto karam, viņš ar sava firsts gribu un ziņu labi var tam kalpot un par to saņemt algu.

73. Bet kā tad, ja viens no firstiem vai kungiem karo pret otru, un es būtu apsolījies abiem, bet mīļāk gribētu kalpot tam, kuram nebūtu taisnība, taāpēc ka viņš ir izrādījis vairāk žēlastības vai labestības(?) nekā tam, kuram ir taisnība, tāpēc ka no viņa es esmu baudījis mazāk? Te ir ātra, īsa atbilde: taisnība, tā ir Dieva labpatika, tai jāiet pāri mantai, miesai, godam un draugam, žēlastībai un baudai, un šeit nav

jāuzlūko neviena persona, bet tikai Dievs. Un arī šeit tas atkal ir jāpacieš Dieva dēļ, ka kāds tiek uzskatīts par nepateicīgu vai tiek nicināts. Jo te ir krietns aizbildinājums, proti, Dievs un taisnība, kuri negrib paciest, lai kalpotu mīļākajam un pamestu nevērtīgāko; kaut arī vecais Ādams to dzird nelabprāt, taču tā tam ir jābūt, ja tas citādi grib būt taisns. Jo pret Dievu nav jācīnās; bet kurš cīnās pret taisnību, tas cīnās pret Dievu, kurš dod, iedibina un uztur visu taisnību.

74. Ceturtais jautājums: bet ko lai saka par to, kurš karo nevien Dieva, bet arī laicīgā goda dēļ, ka viņš ir tik prātīgs vīrs un kļūst ieredzēts? utt. Atbilde: alkatība pēc goda un alkatība pēc naudas- tās abas ir alkatības, viena tiklab netaisna kā otra, un kurš karo šādā apgrēcībā, tas sev iemanto elli. Jo mums gods ir jāatstāj un jādod tikai Dievam, un jāapmierinās ar algu un barību. Tādēļ tas ir pagānisks, nevis kristīgs paņēmieni, pirms kaujas pamācīt karavīrus tādā veidā: mīļie zeļļi, mīļie kalpi, esiet dūšīgi un drosmīgi, mēs gribam, lai Dievs dod, šodien celties godā un kļūt bagāti. Bet mudināt vajadzētu tā un tādā veidā: mīļie zeļļi, mēs esam šeit sapulcējušies kalpošanā, paklausībā un tas ir mūsu pienākums pret mūsu firstu, kā mums to ir jādara pēc Dieva gribas un kārtības, lai mēs savam kungam būtu blakus ar miesu un mantu. Kaut arī mēs Dieva priekšā esam tādi pat nabaga grēcinieki kā mūsu naidnieki- bet tomēr, tā kā mēs zinām, vai taču nezinām nekā cita kā to, ka mūsu firstam šajā lietā ir taisnība, un ar to mēs esam noteikti un droši, ka mēs šajā dienestā un paklausībā kalpojam pašam dievam, tad lai ikviens ir dūšīgs un bezbailīgs un neiedomājas nekā cita kā to, ka viņa dūre ir Dieva dūre, viņa šķēps ir Dieva šķēps un lai ikviens kliez ar sirdi un muti: Dievam un ķeizaram! Ja Dievs mums dod uzvaru, tad, tad gods un slava būs Viņam, nevis mums, Viņam, kurš to dara aur mums, nabaga grēciniekiem. Bet peļņu un algu mēs saņemsim kā dāvētu un dotu mums, necienīgajiem, no viņa dieviskās labvēlības un žēlastības un no sirds Viņam par to pateiksimies. Nu lai palīdz Dievs un ar prieku pie lietas!

75. Jo bez kādām šaubām, ja meklē Dieva godu un atstāj to Viņam, kā tas taču ir godīgi un taisni, tā arī ir jābūt, tad arī gods pats atnāks vairāk nekā kāds to varētu meklēt, tāpēc ka Dievs ir apsolījis, (1. Sam. 2: 30.): “Bet to, kas Mani turēs godā, to arī Es pagodināšu, bet kas mani nicina, tie tiks pazemoti;” tā kā pēc šāda sava apsolījuma viņš to nevar pieļaut, viņam ir jāgodā tos, kuri godā Viņu. Un viens lielākajiem grēkiem ir tas, kad meklē paša godu; kas nav nekas cits kā *crimen laesae majestatis divinae*, dieviskās Majestātes aplaupīšana. Tāpēc lai citi lepojas un meklē godu, tu esi paklausīgs un kluss, tavs gods labi atradīsies. Ir zaudēta daža laba kauja, kura citādi būtu uzvarēta, ja tas tikai būtu izdarīts godam(?). Jo šādi pēc goda alkatīgi karotāji netic, ka Dievs piedalās karā un dod uzvaru, tāpēc arī viņi nebīstas Dieva, nav priecīgi, bet pārdroši un neprātīgi, un galu galā arī tiek nokauti.

76. Bet man vislabākie zeļļi ir tie, kuri sevi pirms kaujas sevi pamudina un ļauj pamudināt caur slavējamu savas netiklības pieminēšanu(?) un ļauj sev teikt: nu, aši, ikviens lai domā par savu mīļāko draugu. Es to saku, ja nebūtu to dzirdējis no diviem ticības cienīgiem cilvēkiem, pieredzējušiem šajā spēlē, ka tā notiek, tad (?) es nekad nebūtu ticējis, ka cilvēka sirds šādā nopietnā lietā, kur acu priekšā ir nāves briesmas, var būt tik aizmāršīga un vieglprātīga. Un patiesi, to neviens nedara, ja viņš viens cīnās ar nāvi, bet šeit, pulkā, viens rosina otru, ka neviens neievēro, kas attiecas uz viņu, tāpēc ka tas attiecas kopā uz daudziem(?). Bet kristīgai sirdij ir šausmīgi to domāt un dzirdēt, ka stundā, kad acu priekšā ir Dieva tiesa un nāves briesmas, vispirms sevi kutinau n mierina ar miesīgo mīlu. Jo kuri tā tiek nodurti vai mirst, tie, bez šaubām, ļoti žigli sūta savas dvēseles uz elli bez kādas vilcināšanās.

77. Jā, viņi saka, ja man vajadzētu domāt par elli, man nekad nevajadzētu doties karā. Tas ir vēl šausmīgāk, ka pārdroši izmet no prāta Dievu un Viņa tiesu un

neka par to negrib ne zināt, ne domāt, ne dzirdēt. Tādēļ viena liela daļa karavīru ir no paša velna, un daži ir tik velna pilni, ka viņi savu prieku nemāk parādīt citādāk kā nicīgi runājot par Dievu un Viņa tiesu, it kā ar to viņi būtu īstie lielībnieki, ka viņi drīkstētu nekrietni zvērēt, mocīt, zaimot un spītēt dievam debesīs. Tas ir pazudis pūlis un pelavas; tāpat kā visās citās kārtās arī ir daudz pelavu un maz graudu.

78. No tā izriet, ka karakalpi, kuri maldās pa zemi un meklē karu, kad viņi taču varētu labi strādāt un piekopt amatniecību, līdz viņi tiek aicināti (pieprasīti), un tā pazaudē laiku no slinkuma vai no rupjas, mežonīgas sirds, nekādā ziņā tad nevar būt ar Dievu. Jo viņi vēl nevar Dieva priekšā parādīt nevienu savas skriešanas lietu(??), ne labu sirsapziņu, bet gan viņiem ir tikai pārdroša kāre vai patika karot, vai arī dzīvot brīvu, mežonīgu dzīvi. Pēc šādu zeļļu parauga kāda daļa galu galā arī klūs par par blēžiem un laupītājiem. Bet ja viņi ķertos pie darba vai amatniecības un nopelnītu savu maizi, kā Dievs to ir pavēlējis un nolīcis visiem cilvēkiem, līdz pats zemes valdnieks viņus pats par sevi iesauktu vai arī atļautu un prasītu doties pie kāda citatad viņi varētu celties ar labu sirsapziņu, zinot, ka viņi tad tur kalpotu sava virskunga labpatikai, citādi viņi šādu jauku sirsapziņu nevarētu iemantot. Jo tam ir jābūt visas pasaules mierinājumam un priekam, jā, arī varenam iemeslam, lai mīlētu un godātu valdību, ka Visuvarenais Dievs mums izdara tādu žēlastību un noliek mums valdību kā savas gribas ārējo zīmi, kur mēs esam droši, ka patīkam viņa dievišķajai gribai un darām taisni, cik bieži un kad mēs izpildām valdības gribu un labpatiku. Jo Viņš savu vārdu un savu gribu ir piestiprinājis un saistījis ar valdību, kas Viņš saka, (Mt. 22: 21.): “Tad dodiet ķeizaram, kas ķeizaram pieder,” un, (Rom. 13: 1.): “Ikviens lai ir paklausīgs varām, kas valda.”

79. Visbeidzot karavīriem kaujā ir arī daudz māņticības; kad viens sevi novēl sv. Georgam, otrs- sv. Kristofelam; viens viena, viens otrajam svētajam. Daži var zvērēt dzelzij vai bises akmens(??); daži var svētīt zirgu un jātnieku; daži nes pie sevis sv. Jāņa Evaņģēliju vai kaut ko citu, uz ko viņi paļaujas. Tie visi kopā ir bīstamā stāvoklī. Jo viņi netic uz Dievu, bet drīzāk apgrēkojas pret Dievu ar neticību un nelāgu ticību, un, ja viņi tā mirst, viņiem nākas būt arī pazudušiem. Bet viņiem ir jādara tā: ja kauja līdz tam nonāk un pamācība, kuru es esmu pastāstījis augstāk, ir notikusi, ir vienkārši sevi jānovēl Dieva žēlastībai un šajā lietā nu ir jāizturas kā kristietim. Jo iepriekšējā pamācībā ir noteikta tikai forma, ka darīt ārējo kara darbu ar labu sirsapziņu; bet tā kā neviens labs darbs nepadara svētlaimīgu, ikvienam nu pie sevis vai ar muti ir jāsaka pēc šīs pamācības: “Debesu Tēvs, te esmu pēc Tavas dievišķās gribas šajā mana virskunga ārējā darbā un kalpošanā, kāds ir bijis mans pienākums vispirms Tavā priekšā un šī virskunga priekšā Tevis dēļ; un es pateicos par Tavu žēlastību un žēlsirdību, ka Tu mani esi nolīcis šādā darbā, kur es esmu drošs, ka tas nav grēks, bet gan taisns darbs un Tavam prātram tīkama paklausība. Bet tā kā es zinu un caur Tavu žēlastības pārpilno vārdu esmu iemācījies, ka neviens mūsu labais darbs mums nespēj palīdzēt, un neviens nevar tikt pestīts kā karavīrs, bet tikai kā kristietis; tad es pilnīgi negribu paļauties uz šādu savu paklausību un darbu- bet gribu to darīt brīvi, kalpojot Tavam prātam, un no sirds ticu, ka mani atpestīs un padarīs svētlaimīgu tikai Tava mīļā Dēla, mana Kunga Jēzus Kristus nevainīgās asinis, kuras Viņš pēc Tava prāta padevīgi ir izlējis par mani. Uz tā es palieku, uz tā es dzīvoju un mirstu, uz tā es cīnos un daru visu; uzturi man, mīļais Kungs Dievs Tēvs, un stiprini šādu ticību caur savu Garu, āmen.” Ja tu pēc tam gribi izteikt savu ticību un Tēvreizi, tu vari to darīt un ar to tev ir jāapmierinās. Un ar to novēli savu miesu un dvēseli viņa rokās, un tad izvirelc zobenu un dodies kaujā Dieva vārdā.

80. Ja šādu karavīru kādā pulkā būtu daudz, mīļais, kurš, kā tu domā, viņiem kaut ko nodarītu? Viņi visādā ziņā aprītu pasauli bez kāda zobena cirtiena. Jā, ja tādu

pulkā būtu kādi deviņi- desmit, vai kaut trīs- četri, kuri to varētu pateikt ar patiesu sirdi, tie man būtu mīļāki nekā visas bises, šķēpi, zirgi un bruņas, un es gribētu ļaut nākt turkam ar visu viņa spēku. Jo kristīgā ticība nav nekāds kauns vai nieka lieta, bet gan, kā saka kristus Evaņģēlijā, (Mk. 9: 23.): tas visu spēj, kas tic. Bet, mīļais, kur ir tie, kuri tā tic un varētu to darīt? Taču, kaut arī pūlis to nedara, mums tomēr tas ir jā māca un jāzina to dēļ, lai cik maz arī viņu ir, kuri to darīs. Jo Dieva vārds neiziet laukā veltīgi, kā saka jesaja, (Jes. 55: 11.0, tas gan dažus atved pie Dieva. Pārējiem, kuri savas pestīšanas svēto mācību nicina, tiem savs soģis ir, Viņam tiem vajadzēs atbildēt. Mēs esam aizbildināti un savējo esam izdarījuši.

81. Šeit es tagad to atstāšu. Jo es kaut ko gribētu pateikt arī par turku karu, tāpēc ka tas bija nonācis tik tuvu, un daži man ir pārmetuši manus vārdus, ka es būtu atrunājis karot pret turkiem. Jo es sen labi esmu zinājis, man vajadzēja kļūt arī vēl turciskākam; un man nekā nepalīdz tas, ka es esmu rakstījis tik skaidri, turklāt grāmatiņā par pasaulīgo varu esmu mācījis, ka līdzīgs pret līdzīgu visādā ziņā varētu karot. Bet tā kā turks atkal ir atpakaļ mājās, un mūsu vācieši vairs par to nebēdā, vēl nav laiks par to rakstīt. Šādu pamācību, mans mīļais Assas kungs, man vajadzēja sagatavot sen; bet tas līdz šim ir kavējies tik ilgi, ka pa šo laiku mēs no dieva žēlastības esam kļuvuši par kūmiem. Šo kavēšanos neņemiet man ļaunā; jo es pats labi nezinu, kā tā tik ilgi ir kavējusies. Taču, es ceru, tā nebūs bijusi neauglīga kavēšanās un ir jo labāk veicinājusi lietu. Līdz ar to – ar Dievu!